

Міністерство освіти і науки України

Сумський державний університет

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

На тему «ОРГАНІЗАЦІЯ Й МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ»

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Студентки 2 курсу, групи ОП.М-01

Мандзюк Альони Олександрівна

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____
(підпис)

Мандзюк А.О.
(ініціали та прізвище студента)

Керівник: к.е.н., ст. викладач Овчарова Н.В.

_____
(підпис)

Суми - 2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на тему

«ОРГАНІЗАЦІЯ Й МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ»

студентки Мандзюк Альони Олександрівни

Актуальність теми дослідження визначається тим, що для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються виробничі запаси, які є найбільш важливою та значною частиною активів підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і практичних аспектів обліку та аудиту виробничих запасів, а також розробка шляхів їх удосконалення.

Об'єктом дослідження є процес обліку та аудиту виробничих запасів.

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку та аудиту виробничих запасів.

Для досягнення поставленої мети та завдань були використані такі методи дослідження: спостереження, порівняння, розрахунок, узагальнення, абстрагування, аналіз, синтез, системний, метод індукції та дедукції тощо.

Інформаційною базою кваліфікаційної магістерської роботи є підручники і наукові посібники, публікації в ЗМІ та спеціалізованих виданнях, тези виступів на конференціях і форумах, присвячені проблематиці обліку виробничих запасів, закони та нормативно-правові акти всіх типів, статистичні матеріали тощо.

Основний науковий результат роботи полягає у такому: запропоновано модель обліково-аналітичного управління запасами; перелічено головні складові облікової політики виробничих запасів; створено уніфікований документ – Накладна на оприбуткування виробничих запасів; посилено аналітичність обліку, виділено черговість етапів проведення аудиту запасів; створено стандарт проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів та

тест діагностики порядку управління запасами при виконанні аудиту виробничих запасів; розроблено загальний план та програма внутрішнього аудиту виробничих запасів; створено робочі документи та запропоновано використання інструменту ABC-аналізу та XYZ-аналізу для забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Запропоновані напрями вдосконалення покликані покращити здійснення обліку та методика проведення аудиту виробничих запасів.

Результати апробації основних положень кваліфікаційної магістерської роботи розглядалися на міжнародній науково-практичній конференції молодих учених, аспірантів, здобувачів і студентів «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки».

Ключові слова: запаси, виробничі запаси, облік, аудит, класифікація виробничих запасів, методика оцінки виробничих запасів, аудит виробничих запасів.

Для досягнення поставленої мети та завдання були використані такі загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, конкретизація; методичні прийоми: вибірка, порівняння, узагальнення.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є результати наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, матеріали спеціалізованих видань та науково-практичних конференцій, нормативно-правові документи з регулювання обліку виробничих запасів, офіційні статистичні дані функціонування промислової галузі, матеріали власних досліджень.

Зміст кваліфікаційної випускної роботи викладено на 78 сторінках, зокрема список використаних джерел із 30 найменувань, розміщений на 4 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 17 рисунків, а також 16 додатків, розміщених на 19 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 рік.

Рік захисту роботи – 2021 рік

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., доцент

_____ Ю.С. Серпенінова
“ ___ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
студентці 2 курсу, групи ОП.м.-01
Мандзюк Альони Олександрівни

1. Тема роботи: «Організація й методика обліку та аудиту виробничих запасів», затверджена наказом від «8» листопада 2021 року №0807-VI
  2. Термін подання студентом закінченої роботи «14» грудня 2021 року
  3. Мета кваліфікаційної роботи магістра обґрунтування теоретичних і практичних аспектів обліку та аудиту виробничих запасів, а також розробка шляхів їх удосконалення.
  4. Об'єкт дослідження процес обліку та аудиту виробничих запасів.
  5. Предмет дослідження сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку та аудиту виробничих запасів.
  6. Кваліфікаційна робота магістра виконується на матеріалах фінансової звітності: ПрАТ «СКФ Україна», ПрАТ «НОВОКРАМАТОРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД» та ПАТ «ТУРБОАТОМ».
  7. Орієнтовний план випускної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети
- Розділ 1 «Теоретична сутність виробничих запасів та їх характеристика як об'єкту обліку та аудиту». (22 жовтня 2021 року)

Назва – термін подання

У розділі 1 обґрунтувати економічну сутність виробничих запасів та загальні аспекти здійснення їх оцінки; дослідити процес проведення аудиту виробничих запасів.

Зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент

Розділ 2 «Організація обліку і аудиту виробничих запасів на підприємстві».
(12 листопада 2021 року)

Назва – термін подання

У розділі 2 здійснити структурний аналіз оборотних активів в частині виробничих запасів машинобудівних підприємств; розглянути порядок відображення в обліку виробничих запасів; дослідити практичні сторони здійснення аудиту виробничих запасів.

Зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення обліку та аудиту виробничих запасів». (3 грудня 2021 р.)

Назва – термін подання

У розділі 3 розробити шляхи вирішення проблемних питань щодо методики проведення аудиту виробничих запасів та удосконалити обліково-звітну інформацію для практики управління виробничими запасами.

Зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент

Дата видачі завдання «30» вересня 2021 року

Керівник кваліфікаційної
роботи магістра

_____

Підпис

Н.В. Овчарова

Ініціали, прізвище

Завдання до виконання одержав

_____

Підпис

Мандзюк А.О.

Ініціали, прізвище

Зміст

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА ЯК ОБ'ЄКТУ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ.....	9
1.1 Економічний зміст виробничих запасів.....	9
1.2 Здійснення оцінки виробничих запасів.....	14
1.3 Загальні засади здійснення аудиту виробничих запасів.....	17
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	21
2.1 Структурний аналіз оборотних активів в частині виробничих запасів..	21
2.2 Первинний і аналітичний облік виробничих запасів.....	28
2.3 Синтетичний облік виробничих запасів.....	33
2.4 Проведення аудиту виробничих запасів.....	35
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ.....	40
3.1 Удосконалення обліково-звітної інформації для управління виробничими запасами.....	40
3.2 Шляхи поліпшення методики здійснення аудиту виробничих запасів.....	45
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та сфер економіки застосовуються виробничі запаси, які є найбільш вагомою та визначною ланкою активів підприємства. Це вимагає конструювання якісно-новітньої системи керування матеріальними ресурсами, і насамперед, виробничими запасами, яка включає облік та аудит, адже, під час визначення собівартості готової продукції, виробничі запаси посідають особливе місце не лише у структурі майна бізнес-суб'єкту, а й у складі його витрат. Облік виробничих запасів промислового підприємства, який упорядкований належним чином, повноцінна поінформованість про їх наявність та переміщення, має істотне значення для керування виробничою діяльністю будь-якої фірми та організації контролю за зберіганням матеріальних цінностей у вигляді виробничих запасів.

Вагомий внесок у дослідження питань обліку виробничих запасів зробили такі вітчизняні теоретики, як А.В. Алексєєва, О.А. Бакурова, Т.В. Божидарнік, О.В. Болдуєва, О.І. Коблянська, О.П. Левченко, Н.М. Малюга, К.Є. Нагірська, Л.В. Нападовська, М.Ф. Огійчук, Н.М. Ткаченко та ін. Втім опрацювання їх робіт вказує на те, що на разі все-таки залишаються спірними теоретичні положення і наявні проблемні запитання щодо обліку виробничих запасів, що вимагають поліпшення.

Проблеми аудиту виробничих запасів розглядають у своїх доробках видатні українські вчені: В. С. Рудницький, Н. А. Іванова, Л.П. Кулаковська, В. П. Пантелєєв, Б. Ф. Усач та закордонні: Р. Адамс, Е. А. Аренс, Дж. К. Лоббек та ін. Ознайомлення із значною кількістю праць щодо теоретичних основ аудиту виробничих запасів, шляхів та практики його організації підтвердило потребу в покращанні методики його здійснення.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і практичних аспектів обліку та аудиту виробничих запасів, а також розробка шляхів їх удосконалення.

Поставлена мета обумовила такі завдання, котрі вирішуються у роботі:

- розгляд економічної сутності, систематизації та функцій виробничих запасів;
- розбір загальних засад здійснення оцінки запасів;
- здійснення аналізу оборотних активів в складі виробничих запасів виробничих підприємств;
- розкриття процесу первинного, синтетичного та аналітичного обліків виробничих запасів;
- дослідження практичних сторін виконання аудиту виробничих запасів;
- розробка пропозицій шляхів вирішення дискусійних питань щодо первинного та аналітичного обліку та здійснення аудиту виробничих запасів.

Об'єктом дослідження є процес обліку та аудиту виробничих запасів.

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку та аудиту виробничих запасів.

Для розробки даної роботи використовувалися такі методи: спостереження, порівняння, обчислення, узагальнення, абстрагування, аналіз, синтез, системний метод, метод індукції та дедукції тощо.

Базою опрацювання є закони і положення України, що регулюють облік та аудит виробничих запасів, допоміжні ресурси, веб-сторінки. Базою здійсненого дослідження є публікації вітчизняних та іноземних науковців із питань обліку та аудиту виробничих запасів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА ЯК ОБ'ЄКТУ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

1.1 Економічний зміст виробничих запасів

Для реалізації господарської діяльності компаніями всіх форм власності та сфер економіки використовуються виробничі запаси, які є найважливішою і змістовною частиною майна підприємства. Вони займають вагоме місце у складі майна та домінуюче місце у структурі витрат підприємств різних галузей діяльності. В окремих сферах витрати матеріальних ресурсів становлять близько 60% .

Визначальним аспектом, що забезпечує вдале ведення бізнесу, є наявність достатньої кількості запасів у підприємства. Якщо раціонально використовувати ці оборотні активи, контролювати їх рух, вести належний облік, то можна досягти позитивного фінансового результату, що є на меті у більшості фірм. Щоб правильно вести облік запасів на підприємстві, необхідно розуміти, що таке економічна категорія «запаси» і з чого вона складається.

Для вивчення поняття «запаси» та їх правильного поділу на групи слід керуватися положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, які регулюють цю сферу обліку на законодавчому рівні в нашій державі й за кордоном (П(С)БО і М(С)БО) та академічними працями вчених, науковців, практиків та теоретиків.

Сучасне розуміння терміну «запаси» як економічної категорії виникло на початку 90-х років ХХ ст. із набранням чинності Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 [14] та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Слід зазначити, що теоретичні основи генерування у бухгалтерському обліку інформації про запаси й поширення її у фінансовій звітності висвітлено в П(С)БО №9 "Запаси" [20] та М(С)БО № 2 "Запаси" [10].

На рис. 1.1 проаналізовано сутність поняття "запаси" згідно з П(С)БО № 9 та М(С)БО № 2.

Рисунок 1.1 – Дефініція категорії «запаси» відповідно до П(С)БО №9 та М(С)БО №2

Таким чином, економічна інтерпретація запасів є ідентична відповідно до вітчизняних та міжнародних стандартів. Це цілком передбачувано, адже національні положення ґрунтуються на міжнародних.

Для більш глибокого аналізу групи "виробничі запаси" маємо змогу апелювати до наукової літератури, де є безліч різних концепцій дослідників, економістів, пов'язаних із запасами. Втім, слід мати на увазі, що кожна з них має своє тлумачення. Підходи до трактування поняття "виробничі запаси" з позиції досліджень сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців наведено в Додатку Б.

Аналізуючи погляди сучасних учених на економічну категорію «виробничі запаси», можна зазначити, що, наприклад, у працях А.А. Оглобіна виробничі запаси аналізуються під кутом понесених витрат компанії на їх купівлю.

Б. Швець не деталізує економічну природу виробничих запасів, а зазначає, що вони є фрагментом оборотних активів і фактором виробничого процесу.

В.М. Бойко розглядає їх як засоби виробництва, які ще не були задіяні у процесі виробництва. Проте це визначення, на нашу думку, є досить узагальненим і не дозволяє чітко виділити виробничі запаси у складі активів підприємства.

Відмінності у трактуваннях вказують на те, що розкриття сутності будь-якої економічної групи залежить від мети дослідження та обраного підходу до розгляду її визначення.

Для цілей бухгалтерського обліку визначення терміну «виробничі запаси», в розрізі облікової категорії має враховувати такі основні моменти, як визначення термінів і напрямків використання, та джерел компенсації вартості виробничих запасів.

Важливою умовою ефективного обліку виробничих запасів є підготовка економічно обґрунтованої їх класифікації. Вона потрібна для раціональної організації та ведення складського і аналітичного обліку, а також для нормування, планування, обліку, аналізу, керівництва запасами та інших потреб компаній. Типова класифікація виробничих запасів представлена на рисунку 1.2, розширений вигляд якої – у Додатку В.

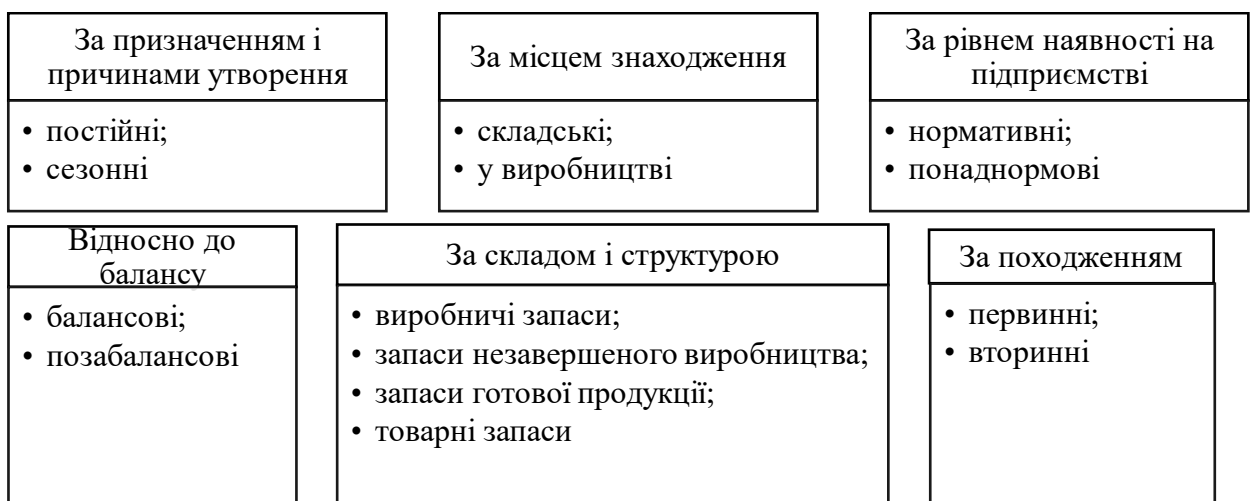

Рисунок 1.2 – Класифікація виробничих запасів

Отже, широковідомою є типова систематизація виробничих запасів за їх призначенням та значимістю у виробничому процесі фірми.

Аналіз літературних джерел свідчить про різноманітність підходів дослідників до виділення ознак, що лежать в основі систематизування запасів підприємства (табл.1.1, Додаток Д).

Таблиця 1.1 – Підходи до класифікації виробничих запасів

№ з/п	Вчені, джерело	Класифікація запасів
1	Ф.Ф. Бутинець, колектив науковців Житомирської бухгалтерської наукової школи, [4, с. 245]	Виробничі запаси поділяти: за призначенням і причинами утворення; за місцем знаходження; за рівнем наявності на підприємстві; за наявністю на початок і кінець звітного періоду; по відношенню до Балансу тощо
2	А.М. Коваленко, С.С. Хомяк, І.Г. Киян, О.Г. Харитоновна, [7, с. 290]	Виробничі запаси поділяти на власні та забалансові
3	А.В. Зонова, И.Н. Бачуринська, С.П. Горячих, [5, с. 191]	Класифікують виробничі запаси за економічним та фізико-хімічним складом

Отже, науковці в залежності від мети дослідження по-своєму класифікують виробничі запаси.

Слід зазначити, що стандартизованої класифікації виробничих запасів для будь-якого реального підприємства не можна рекомендувати через їх галузеву специфіку, тому потрібно вивчати це питання з урахуванням особливостей виробничого процесу кожної відокремленої спеціалізованої господарчої одиниці.

Як і будь-який об'єкт бухгалтерського обліку, виробничі запаси здійснюють певні функції. Основні функції, що виконують запаси перелічені на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Функції виробничих запасів

Функція захисту від інфляції полягає в тому, що виробничі запаси можуть виконувати роль захисту від зміни цін та інфляції. Розмістивши готівку в банку, підприємство має право сподіватися на повернення грошей з відсотками. Напроти, цінність запасу може зростати швидше, ніж гроші, які знаходяться в банку. Таким чином, запаси можна аналізувати як продуктивні інвестиції при розумних витратах і належній оцінці ризику.

Виробничі запаси також реалізують функцію керування витратами зі переміною розміру замовлення. Придбання великої кількості матеріальних ресурсів на пільгових умовах може зменшити вартість виготовлених продуктів. Проте, варто враховувати витрати на зберігання складських матеріалів, розширення складів, крадіжки, суму страхування тощо. Крім того, нарощуючи інвестиції в запаси, фірма змушена лімітувати грошові вкладення в інші сфери, що також вказує на необхідність економічної доцільності рішень щодо мінімізації запасів та результативного управління.

Велике значення має і функція накопичення, яку виконують виробничі запаси. Якщо постачальники компанії нерегулярно та з перебоями здійснює поставки, доцільно накопичувати запаси вхідних матеріалів у певних межах, щоб уникнути непередбачених обставин. Більше того, всередині компанії виробничі процеси також можуть відхилятися від запланованих. Якщо ці процеси взаємоузгоджені, то запаси зазвичай нагромаджуються окремо для кожного процесу.

Таким чином, підсумовуючи погляди різних науковців, вважаємо, що сутність виробничих запасів як об'єкта обліку полягає у наступному: виробничі запаси – це комплекс предметів праці, що перебувають на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів, які рекомендовані для вжитку у виробничій діяльності та для будь-яких інших потреб підприємства при їх повному споживанню в одному операційному циклі.

1.2 Здійснення оцінки виробничих запасів

Продуктивність системи керування запасами пов'язана з раціональною організацією фінансово-господарської діяльності компанії та потребує чіткої методики оцінки запасів, що в свою чергу обумовлює потребу визначення реальною вартості запасів. Тому особливої актуальності набуває обґрунтування теоретичних та прикладних аспектів визнання й обрання методу оцінки виробничих запасів.

Оцінка запасів є важливою передумовою для обліку цього об'єкта, оскільки вона відбивається на точності фінансових результатів. У нинішніх умовах головним завданням є обирання кращого методу залежно від реальної практичної ситуації.

Відповідно до вимог П(С) БО 9 «Запаси» оцінка запасів здійснюється в трьох подіях: при надходженні, списанні, на дату складання звітності (на дату балансу).

Формування первісної вартості виробничих запасів залежить від каналів їх надходження: придбання (у вітчизняних та іноземних постачальників), виготовлення, отримання при обміні чи в якості внеску в статутний капітал (Додаток Е).

Розглянемо більш детально порядок оцінки імпорتنих запасів. Потреба в цьому обумовлена тим, що з одного боку, існує багато тих, хто займається зовнішньо-економічною діяльністю, та виникає багато специфічних та складних неврегульованих питань.

Згідно з п. 8 П(С)БО 9 придбані (отримані) запаси оприбутковують на баланс за первісною вартістю. Формування первісної вартості куплених імпорتنих запасів визначено в п. 9 П(С)БО 9 та п. 2.2 Методрекомендацій № 2 [17]. Схема будови первісної вартості вище зазначених елементів зображена на рис. 1.4, а деталізована характеристика розписана у Додатку Ж.

Будова первісної вартості імпортованих товарів	Суми, сплачені постачальникові (продавцеві), за вирахуванням <u>непрямих податків.</u>
	Ввізне мито
	Непрямі податки, які сплачені у зв'язку з придбанням запасів і не відшкодовуються підприємству
	Транспортно-заготівельні витрати
	Інші витрати

Рисунок 1.4 – Будова первісної вартості імпортованих товарів

Оскільки привозний товар оплачується в іноземній валюті, його вартість відображається за правилами бухгалтерського обліку П(С)БО 21. При надходженні частково оплачених запасів їх вартість конвертується в гривні за курсом НБУ: для оплачених запасів – на дату їх оплати; для неоплачених запасів – на дату їх отримання (п. 5, 6 П(С)БО 21) [23].

При оцінці запасів придбаних у іноземних постачальників необхідно враховувати, що існує договірна вартість, митна вартість, що враховується при сплаті митних платежів при перетині кордону та первісна вартість.

Сума понесених ТЗВ завезених запасів залежить від визначених умов їх постачання (бази постачання) відповідно до Правил ІНКОТЕРМС.

Якщо первісна вартість запасів значно змінилася на дату складання балансу або запаси дефектні, застарілі чи такі, які іншим чином втратили первісно передбачувану економічну корисність, то як балансова вартість використовується чиста вартість продажу. Нагадаємо, що всі ці витрати мають бути підтвержені первинними документами, бо саме вони є підґрунтям для відображення в обліку та звітності господарських операцій (ст. 9 Закону № 996).

Виникнення таких ситуації обумовлює необхідність проведення переоцінки на підприємстві.

Переоцінка запасів це зміну їх вартості або в бік скорочення (уцінка), або в бік зростання (дооцінка). Фази проведення переоцінки виробничих запасів зображені на рис. 1.5. та в додатку И.

Рисунок 1.5 – Етапи проведення переоцінки виробничих запасів

Якщо первісна вартість запасів більша за чисту їх вартість продажу, то можна уцінити запаси на цю суму. Так, суму уцінки списують на витрати звітного періоду [17, 20]. У тому випадку, коли чиста вартість продажу тих запасів, що раніше були уцінені та є активами на дату балансу, далі зростає, то на суму зростання чистої вартості реалізації, за умови, що це не більше від суми остаточної уцінки, визнають дохід з підвищенням вартості цих запасів.

Дооцінку запасів не проводять, за винятком випадків збільшення чистої вартості реалізації запасів, які раніше були уцінені [17].

Тож якщо на дату балансу суб'єкт господарювання має запаси, ціна яких впала, або які зіпсувалися, застаріли або утратили первісно передбачувану економічну користь, — можемо їх уцінити. Якщо компанія має запаси, які були раніше уцінені, але їхня чиста вартість продажу зросла, — можемо їх дооцінити на суму, що не перевершує суми попередньої уцінки. Рішення про переоцінку запасів приймає керівник підприємства.

Також ваговим є визначення оцінки виробничих запасів у момент їх вибуття. Нині оцінка вибуття запасів у разі відпуску запасів у виробництво, продаж тощо за П(С)БО 9 відбувається за однією із таких методик, які описані у Додатку К.

В обліку запасів, які мають однакове призначення та умови використання, оцінюються лише одним із наведених методів. Компанія встановлює самостійно який метод(и) краще обрати.

Отже, результативність застосування того чи іншого методу оцінки запасів підпорядковується сформованим на підприємстві договірних відносин з постачальниками, вчасності і безперебійності забезпечення виробництва потрібними матеріалами та інших факторів, які відбиваються на показниках діяльності суб'єкта господарювання. Тому процес обрання методу оцінки повинен бути поміркованим і продуманим рішенням будь-якого підприємства, з обов'язковим врахуванням чинної системи обліку, адже надалі це позначається на обліковій політиці, структурі балансу та, відповідно, фінансовому результату.

1.3 Загальні засади здійснення аудиту виробничих запасів

Діяльність підприємств у наших умовах повинна забезпечувати виробництво конкурентоспроможних товарів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Будь-яке підприємство намагається здійснювати політику результативного управління виробничими запасами максимально коректно, оскільки вони є основою підтримки виробничого процесу. Їх раціональне вживання має забезпечити зростання ефективності виробництва. Тому, аудит виробничих запасів і питання зростання ефективності його проведення – є актуальними.

Аудит виробничих запасів – невіддільний елемент загального аудиту, адже вказані активи є домінуючою частиною активів компанії, і відіграють важливу роль у формуванні витрат підприємства, а їх вартість істотно відбивається на рівні рентабельності виробництва.

Існує багато регулятивних документів, які визначають ключові засади організації обліку та відповідно аудиту виробничих запасів у бізнес-суб'єктів. Це такі нормативні документи як: Закон України «Про бухгалтерський облік

та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 9 «Запаси», Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [19], Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності [18], Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [25], Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [6].

Метою аудиту виробничих запасів є вираження аудитором думки про те, чи відповідає фінансова інформація про рух і залишки запасів у всіх визначальних аспектах нормативним актам, що регламентують порядок її підготовки і оприлюднення користувачам. Виходячи з мети, основні завдання аудиту виробничих запасів зображені на рис.1.6.

Рисунок 1.6 – Завдання аудиту виробничих запасів

Джерела інформації аудиту виробничих запасів охоплюють: внутрішні нормативні та загальні документи компанії, облікову політику щодо обліку запасів, контракти з матеріально відповідальними особами та контрагентами, первинні документи, облікові реєстри, оперативну, статистичну й фінансову звітність.

Обрання методики аудиту виробничих запасів розпочинається на стадії знайомство з бізнес-суб'єктом, коли виникає розуміння концептуального базису його фінансової звітності.

Приєм за кількісно-якісними властивостями, належне зберігання, норми витрат на виробництво, показники бухгалтерського обліку та фінансової звітності – виступають об'єктами аудиту виробничих запасів.

У додатку Л відображена черговість дій щодо аудиту виробничих запасів. Із практичної сторони застосування наведеної послідовності, а саме стадій аудиторського дослідження дасть можливість не тільки обійти обмеженості незалежної перевірки, але й передусім збільшити межі виявлення ймовірних ризиків, проблем, інцидентів махінацій, запродати методику гнучкого скомплектованого аналізу діяльності бізнес-суб'єкта, що загалом посилить якість аудиту, підвищить достовірність Звіту аудитора.

Аудит виробничих запасів фірми зважаючи на специфіку його діяльності зобов'язаний бути направлений на перевірку поглядів керівництва щодо цих складників оборотних активів, поданих у фінансовій звітності, шляхом використання належних прийомів і процедур.

На рис. 1.7 висвітлені основні способи та прийоми, які використовують для проведення аудиту виробничих запасів.

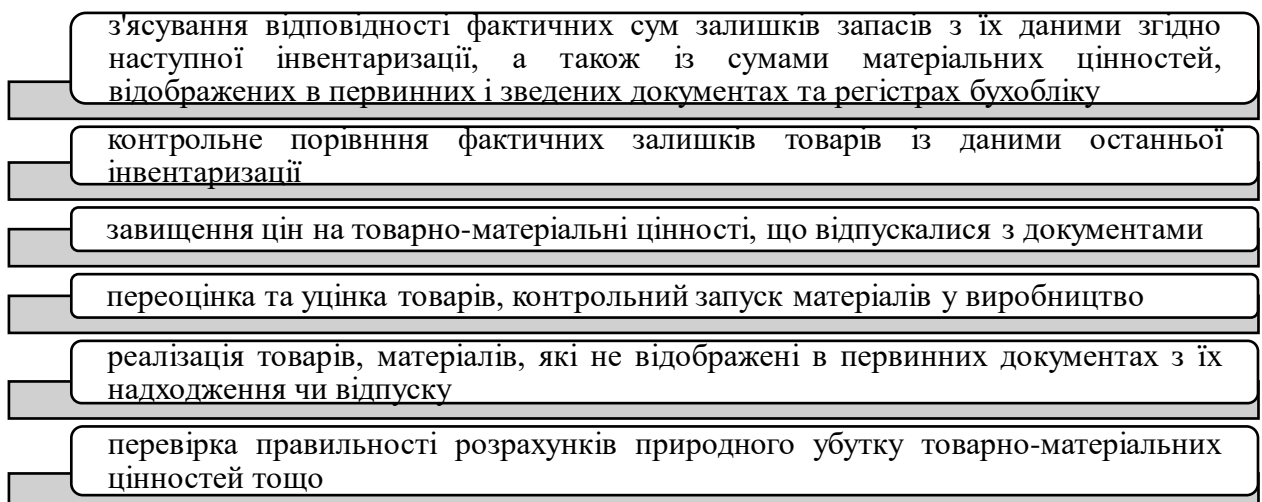

Рисунок 1.7 – Основні способи й прийоми для аудиту виробничих запасів

Шаблонними порушеннями в операціях із запасами у фінансовому обліку є такі як:

- невідповідність з термінами та порядком здійснення інвентаризації;
- застосування недоцільного методу списання запасів чи неточне обчислення списання, котре призводить до виправлення суми витрат суб'єкта;
- порушення порядку компенсації вартості нестачі запасів. Це може породити недостовірність сум завданого збитку;
- відсутність потрібних реквізитів у первинних документах з обліку запасів, що дає можливість сумніватися у достовірності інформації;
- невідповідне віднесення певних об'єктів до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів, що може спричинити кривотлумачення інформації щодо майна фірми;
- ігнорування правил і лімітів відпуску матеріалів;
- протиправне ведення обліку;
- завищення собівартості куплених матеріалів;
- неповне відображений процес одержання запасів;
- негідна організація складського господарства [28].

Отже, під час дослідження було ретельно вивчено стадії проведення аудиту виробничих запасів, їх інформаційний базис, ціль, завдання, способи й прийоми та типові порушення в операціях із ними. Аудит виробничих запасів дасть змогу компаніям після врахування порад аудитора покращити систему бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю взагалі і, зокрема, операцій з виробничими запасами.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Структурний аналіз оборотних активів в частині виробничих запасів

Виробничі запаси підприємства вимагають системного керівництва в контексті забезпечення пришвидшення обороту, поліпшення структурних особливостей і фінансового стану. Оборотність оборотних активів встановлює потребу підприємства у вільних платіжних засобах для сприяння динаміки виробництва, а отже, обумовлює ефективність діяльності. Розміщення сформованого капіталу фірми повинне мати відповідну основу, віддзеркалювати галузеву специфіку та сприяти зростанню виробничого потенціалу.

Співвідношення між оборотними і необоротними активами, структурні характеристики власне запасів потребують всебічного дослідження. Але в сучасних умовах важливіше розглядати виробничі запаси у взаємозалежності з іншими активами, приміром, незавершеним виробництвом, готовою продукцією, дебіторською заборгованістю та іншими.

Склад майна за співвідношенням оборотних і необоротних активів віддзеркалює їхню позицію у діяльності фірми і визначає потребу в оборотних засобах. Чим більша частка виробничих запасів, то більший розмір коштів бізнес буде використовувати для їх формування, що значитиме залежність від інфляції та нестійкість розміру вартості акцій на ринку і вартості підприємства в цілому. І навпаки, відносно висока частка необоротних активів відтворює фондоозброєність фірми у відповідній ділянці та частку мобілізованих коштів.

Склад і структура виробничих запасів залежатимуть від ділянки, видів діяльності, масштабів та величини підприємства. Враховуючи, що найбільше обліковується виробничих запасів саме на підприємствах промисловості, для аналізу були використані показники трьох лідерів з ТОП-10 кращих компаній у машинобудуванні: ПрАТ «СКФ Україна», яке займається виготовленням

підшипників, зубчастих передач, елементів механічних передач і приводів; ПрАТ «НОВОКРАМАТОРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД», головним видом діяльності якого є створення машин і оснащення для металургії; ПАТ «ТУРБОАТОМ», яке виробляє мотори і турбіни, крім авіаційних, автотранспортних і мотоциклетних двигунів.

Для того, щоб визначити важливість обліку, контролю та аналізу забезпеченістю підприємства виробничими запасами, варто проаналізувати питому вагу кожного виду запасів у валовому обсязі запасів та у складі оборотних активів підприємств машинобудівної галузі (табл. 2.1, 2.2, 2.3).

Таблиця 2.1 – Аналіз частки виробничих запасів у складі запасів та оборотних активів ПрАТ «СКФ Україна» за 2018-2020 рр.

Показники	Значення, тис. грн			Відхилення			
	2018 р.	2017 р.	2020 р.	Абсол., +/-		Відносне, +/-	
ПрАТ «СКФ Україна»							
Баланс	1055816	1202783	1309615	146967	106832	113,92	108,88
Оборотні активи	744384	878224	940501	133840	62277	117,98	107,09
частка в балансі, %	70,50	73,02	71,82	2,51	-1,20	103,56	98,36
Запаси:	291415	351630	495392	60215	143762	120,66	140,88
частка в оборотних активах, %	39,15	40,04	52,67	0,89	12,63	102,27	131,56
частка в балансі, %	27,60	29,23	37,83	1,63	8,59	105,92	129,39
- виробничі запаси	148448	164247	258228	15799	93981	110,64	157,22
частка у запасах, %	50,94	46,71	52,13	-4,23	5,42	91,70	111,59
- незавершене вир-во	40152	88148	94725	47996	6577	219,54	107,46
частка у запасах, %	13,78	25,07	19,12	11,29	-5,95	181,94	76,28
- готова продукція	101117	96185	140776	-4932	44591	95,12	146,36
частка у запасах, %	34,70	27,35	28,42	-7,34	1,06	78,83	103,89
- товари	1698	3050	1663	1352	-1387	179,62	54,52
частка у запасах, %	0,58	0,87	0,34	0,28	-0,53	148,86	38,70
Операційні витрати	1099553	1412448	1745091	312895	332643	128,46	123,55
Дебіторська заборг. за прод., товари, роб., послуги	27384	36303	57275	8919	20972	132,57	157,77
частка в об. активах, %	3,68	4,13	6,09	0,45	1,96	112,37	147,32
Матеріальні затрати	813592	1022681	1252874	209089	230193	125,70	122,51
Частка мат.витрат в оп.витратах, %	73,99	72,40	71,79	-1,59	-0,61	97,85	99,16

З наведених показників бачимо, що з кожним роком частка оборотних активів у балансі ПрАТ «СКФ Україна» в середньому збільшувалася на 0.66%, частка запасів в оборотних активах на 6.76%, а у балансі на 5.12%. До того ж

збільшилися такі показники як: частка виробничих запасів у запасах на 0.6 %, частка незавершеного виробництва у запасах на 2.67 %, частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у оборотних активах на 1.21 %. Із кожним роком зменшувалися такі показники як: частка готової продукції в запасах на 3.14%, частка товарів у запасах на 0.12%, а також частка матеріальних витрат в операційних витратах на 1.1%.

Таблиця 2.2 – Аналіз частки виробничих запасів у складі запасів та оборотних активів ПрАТ «НОВОКРАМАТОРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД» за 2018-2020 рр.

Показники	Значення, тис. грн			Відхилення			
	2018 р.	2017 р.	2020 р.	Абсол., +/-		Відносне, +/-	
ПрАТ «НОВОКРАМАТОРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»							
Баланс	5488419	5892640	6042911	404221	150271	107,36	102,55
Оборотні активи	3315548	3756211	3828608	440663	72397	113,29	101,93
частка в балансі,%	60,41	63,74	63,36	3,33	-0,39	105,52	99,39
Запаси:	1091297	1277058	1489302	185761	212244	117,02	116,62
частка в об. активах, %	32,91	34,00	38,90	1,08	4,90	103,29	114,41
частка в балансі,%	19,88	21,67	24,65	1,79	2,97	108,99	113,72
- виробничі запаси	242734	281958	288555	39224	6597	116,16	102,34
частка у запасах,%	22,24	22,08	19,38	-0,16	-2,70	99,26	87,76
- незавершене вир-во	429677	656433	908341	226756	251908	152,77	138,38
частка у запасах, %	39,37	51,40	60,99	12,03	9,59	130,55	118,66
- готова продукція	418485	338237	291920	-80248	-46317	80,82	86,31
частка у запасах, %	38,35	26,49	19,60	-11,86	-6,88	69,07	74,01
- товари	401	430	486	29	56	107,23	113,02
частка у запасах, %	0,04	0,03	0,03	0,00	0,00	91,63	96,92
Операційні витрати	2788821	3087651	4156086	298830	1068435	110,72	134,60
Деб. заборг. за прод., товари, роботи, послуги	173034	511148	631155	338114	120007	295,40	123,48
частка в обор. активах, %	5,22	13,61	16,49	8,39	2,88	260,75	121,14
Матеріальні затрати	1322233	1673574	2365039	351341	691465	126,57	141,32
Частка мат. витрат в оп. витратах, %	47,41	54,20	56,91	6,79	2,70	114,32	104,99

Проаналізувавши динаміку частки виробничих запасів у складі запасів та оборотних активів ПрАТ «НОВОКРАМАТОРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД» за 2018-2020 рр., стало зрозуміло, що з кожним роком у середньому виростали такі показники як: частка оборотних

активів в балансі на 1,48%, частка запасів в оборотних активах на 3%, а в балансі на 2,39%, також більшали: частка незавершеного виробництва у запасах на 10,81%, частка дебіторської заборгованості в оборотних активах на 5,64% і частка матеріальних витрат в операційних на 4,75%. Однак, виявилось, що у середньому з кожним роком скорочувалися такі показники як: частка виробничих запасів у запасах на 1,43%, частка готової продукції у запасах на 9,38%, а також частка товарів у запасах – на 0,005%.

Таблиця 2.3 – Аналіз частки виробничих запасів у складі запасів та оборотних активів ПАТ «ТУРБОАТОМ» за 2018-2020 рр.

Показники	Значення, тис. грн			Відхилення			
	2018 р.	2017 р.	2020 р.	Абсол., +/-		Відносне, +/-	
ПАТ «ТУРБОАТОМ»							
Баланс	4815160	4738606	7226171	-76554	2487565	98,41	152,50
Оборотні активи	4209535	3115586	2940658	-1093949	-174928	74,01	94,39
частка в балансі,%	87,42	65,75	40,69	-21,67	-25,0544	75,21	61,89
Запаси:	1598562	1234268	1382522	-364294	148254	77,21	112,01
частка в об. активах, %	37,97	39,62	47,01	1,64	7,40	104,32	118,67
частка в балансі,%	33,20	26,05	19,13	-7,15	-6,91	78,46	73,45
- виробничі запаси	420605	337006	350874	-83599	13868	80,12	104,12
частка у запасах,%	26,31	27,30	25,38	0,99	-1,92	103,77	92,95
- незавершене виробництво	1031750	842801	955632	-188949	112831	81,69	113,39
частка у запасах, %	64,54	68,28	69,12	3,74	0,84	105,80	101,23
- готова продукція	146197	54451	76006	-91746	21555	37,24	139,59
частка у запасах, %	9,15	4,41	5,50	-4,73	1,09	48,24	124,62
- товари	10	10	10	0	0	100	100
частка у запасах, %	0	0	0	0	0	129,51	89,28
Операційні витрати	1505221	964158	1712320	-541063	748162	64,05	177,60
Деб.заборг. за прод., товари, роботи, послуги	163776	429780	715988	266004	286208	262,42	166,59
частка в об.активах, %	3,89	13,79	24,35	9,90	10,55	354,56	176,50
Матеріальні затрати	934807	459395	697693	-475412	238298	49,14	151,87
Частка мат.витрат в оп.витратах, %	62,10	47,65	40,75	-14,46	-6,90	76,72	85,51

Розібравши динаміку частки виробничих запасів у складі запасів та оборотних активів ПАТ «ТУРБОАТОМ» за 2018-2020 рр., можемо зауважити, що з кожним роком зростали такі показники як: частка запасів в оборотних активах на 4,52%, частка незавершеного виробництва у запасах на 2,29%, а

також частка дебіторської заборгованості в оборотних активах на 10,23%. Натомість, маємо і динаміку спаду таких показників як: частка оборотних активів в балансі з кожним роком у середньому зменшувалась на 23,37%, частка запасів в балансі – на 7,04%, частка виробничих запасів у запасах – на 0,38%, частка готової продукції в запасах на 1,83% та частка матеріальних витрат в операційних на рекордні 10,68%.

Наведені дані потребують додаткового аналізу: по-перше, значення виробничих запасів у розвитку підприємства на даному етапі, про що вказують такі показники, як частка оборотних запасів і запасів у структурі активів балансу; по-друге, оцінки руху оборотних активів, запасів і виробничих запасів; по-третє, структури запасів та їх змін, що є основою для управління запасами і відображає особливості досліджуваних підприємств з точки зору оцінки структури активів у цілому.

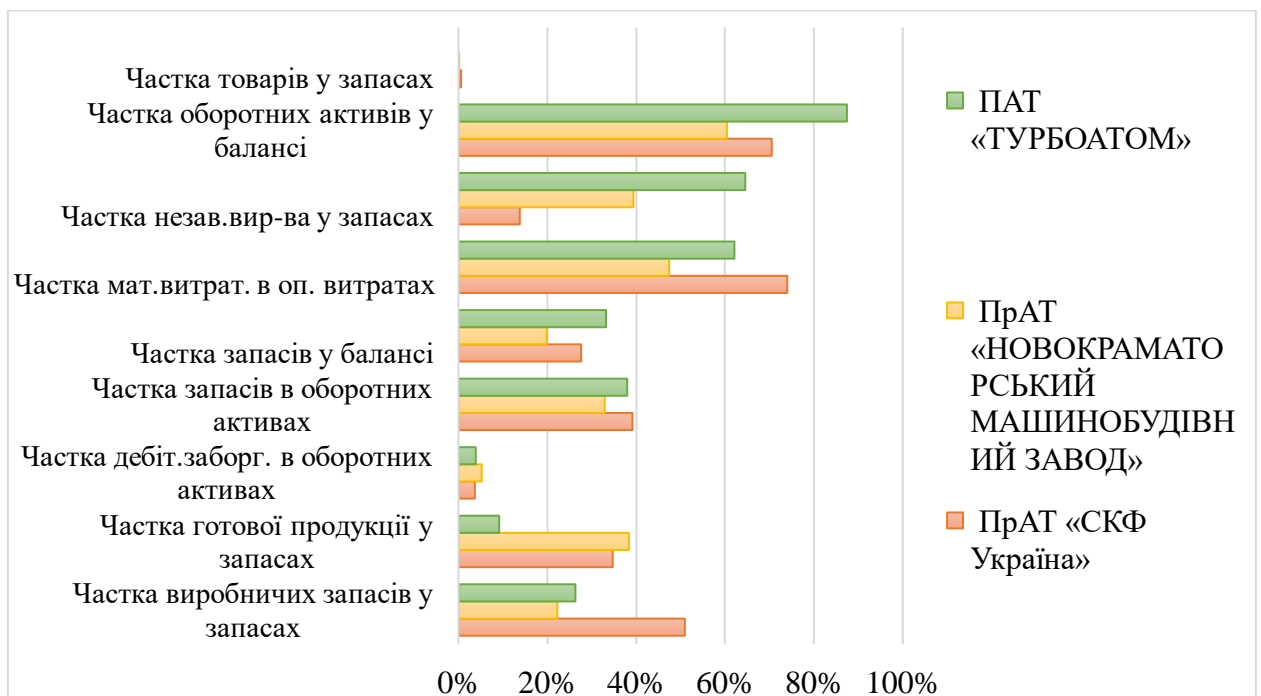

Рисунок 2.1 – Співвідношення компонентів в оборотних активах до балансу чи загальній сумі запасів за 2018 р.

Наведені дані свідчать про поступове зростання розміру оборотних активів, запасів, виробничих запасів і збереження базових структурних

пропорцій. Як наслідок, частка оборотних активів у їх загальній величині в середньому перевершує 66 %. Це означає, що частка необоротних активів становить усього 34 % і не відповідає галузевим спрямуванням.

Якщо оцінити питому вагу інших оборотних активів, то зокрема можна зазначити, що, спостерігається збільшення дебіторської заборгованості за роботи, товари, послуги, яка перевищує 24 %; високою є частка матеріальних витрат приблизно 74 % тощо. Так, концентрація ресурсів ресурси підприємств здебільшого в оборотних активах, зріст розміру запасів і виробничих запасів на тлі спаду обсягів виробництва говорять про дію інфляційних процесів і плавне збільшення цін на матеріали, сировину, комплектуючі. Такі трансформації негативно впливають на вартісні ознаки продукції та фінансові результати діяльності.

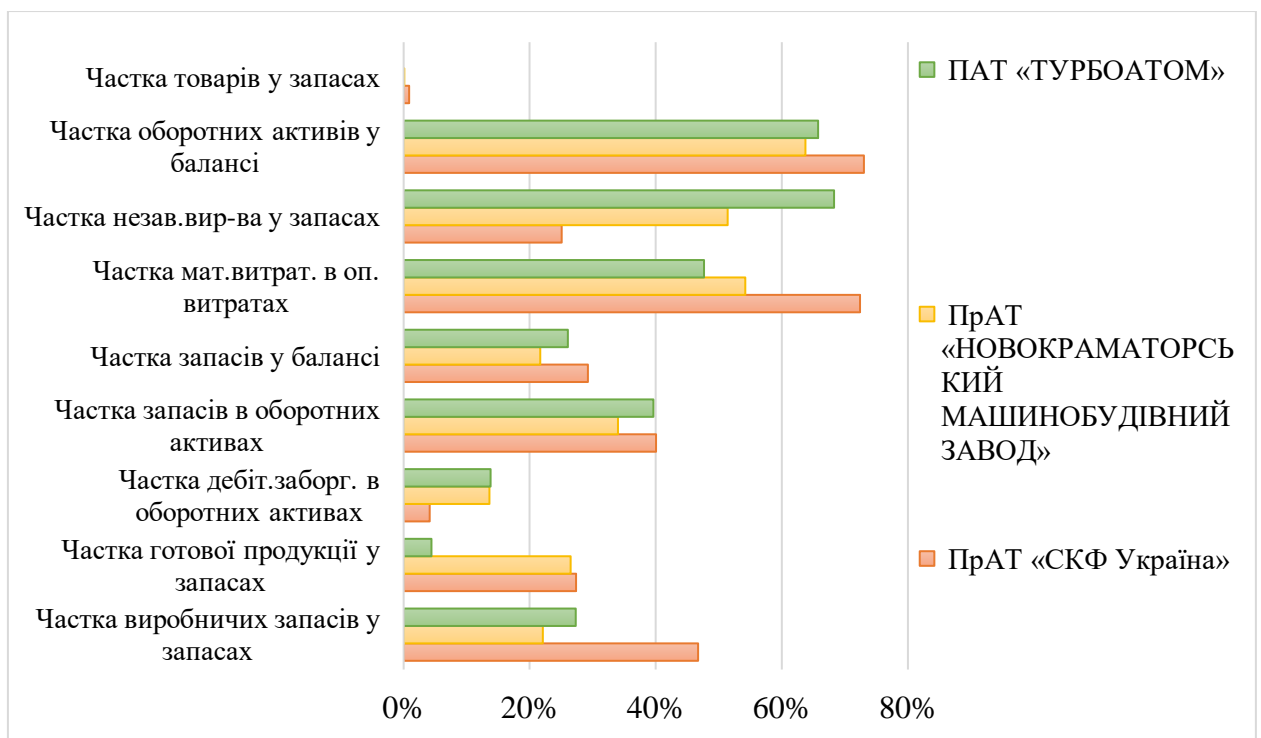

Рисунок 2.2 – Співвідношення компонентів в оборотних активах до балансу чи загальній сумі запасів за 2019 р.

Також однією з несприятливих характеристик у структурі запасів є зростання обсягу і частки дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, послуги. Мізерний рівень розрахунків за відпущені товари, що обумовлено

погіршенням платоспроможності споживачів, викликає іммобілізацію фінансових ресурсів, навіть у вигляді відносно ліквідного активу (дебіторська заборгованість).

Те, що більшу частину майна підприємства зберігають у вигляді оборотних активів, не є раціональним та ефективним для галузі машинобудування.

Зате, частка запасів у сумі валюти балансу 2020 року була в середньому на рівні 27,2% і 46,2% — у величині оборотних активів. Висока частка розміру запасів і, відповідно, виробничих запасів у балансі обумовлена значним скороченням обсягів виробництва і зменшенням розмірів діяльності досліджуваної сфери підприємництва.

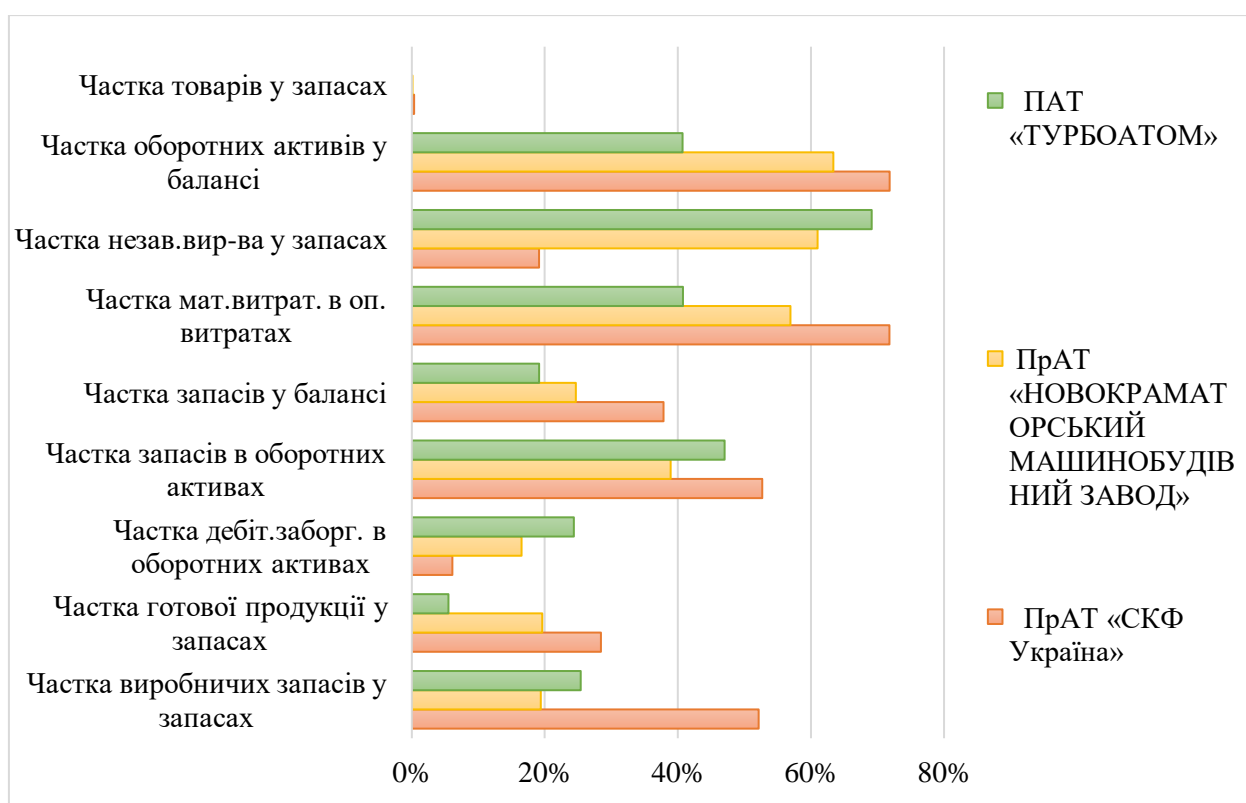

Рисунок 2.3 – Співвідношення компонентів в оборотних активах до балансу чи загальній сумі запасів за 2020 р.

Враховуючи наведені показники можна зазначити, що зменшення попиту на продукцію фірми обумовлює зниження масштабів реалізації, а отже,

розмір грошових коштів компанії, що йдуть на формування виробничих запасів, обумовлюють істотні викривлення у структурі активів та свідчить про скорочення масштабів діяльності бізнесу.

Отже, аналітичне вивчення інформаційної бази підприємств машинобудівної сфери підкріплює актуальність досліджуваної проблеми, оскільки, мають місце певні викривлення, які торкаються: співвідношення оборотних і необоротних активів, будови запасів, позиції матеріальних витрат у загальній величині собівартості продукції суб'єкту господарювання.

2.2 Первинний і аналітичний облік виробничих запасів

Виробничі запаси є визначальним фактором собівартості продукції на будь-якому підприємстві. Задля забезпечення економії в процесі їх раціонального використання треба володіти великим масивом інформації, який формується за допомогою обліковим процедурам.

Організація первинного обліку даних активів повинна бути чітко налагоджена, оскільки від неї залежать безпомилковість списання вартості матеріальних ресурсів у переробку, оцінка незавершеного виробництва, відбиття показників виробничих запасів у звітності.

З метою спрощення ведення обліку виробничих запасів компанії керуються Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів, які затверджені Наказом Мініфіну України 10.01.2007 №2 [17].

Натомість наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996 № 193 «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів» втратив чинність 17.09.2021 р., а це значить, що дотримуватися нормативного акту не доцільно, бо інформація в ньому наразі не актуальна. На сьогодні ці форми, які до 17.09.2021 р. рекомендувалися до використання, містять перелік обов'язкових реквізитів, і таким чином, можуть бути використані у роботі, адже на рівні законодавства це не заборонено.

Не зважаючи на це, підприємство може користуватися самостійно розробленими формами, прийнявши за базу в минулому типові форми. При цьому варто пам'ятати, що самотужки складений первинний документ має містити всі обов'язкові реквізити, передбачені для первинного документа ст. 9 Закону № 996 і Положенням № 88 [24] та відображати зміст господарської операції. Їх перелік також доцільно закріпити внутрішніми нормативами.

Виробничі запаси можуть надходити на фірму різними шляхами, а саме: від постачальника (у т. ч. і при безплатному отриманні); з виробництва; від замовника як давальницька сировина для переробки; як внесок до статутного капіталу; у результаті розбирання основних засобів (ОЗ).

Залежно від способу надходження запасів для їх обліку вживаються різні первинні документи (Додаток М) [27].

Для обліку і контролю за надходженням та оприбуткуванням матеріальних цінностей ведеться Журнал обліку вантажів, що прийшли. Відмітки в журналі здійснює департамент постачань у міру надходження запасів на склад – на засаді товарно-транспортних документів, прибуткових ордерів, актів приймання матеріалів. Більше того, у журналі відзначають інформацію, пов'язану з пошуком вантажів, що не дійшли.

Внутрішній рух запасів також потребує відповідної документації. Для цього використовується в розрізі ситуації один з нижчеперелічених документів.

Накладна-вимога на відпуск матеріалів. Як ми вже зазначили в додатку М, накладна слугує для відміток з обліку руху запасів усередині компанії, а у разі відпуску запасів господарствам підприємства, розміщеним за його межами. Перший примірник здають на склад як основу для відпуску матеріалів, другий – одержувачу запасів.

Лімітно-забірна картка. Зауважимо, що вона оформлюється при: повторному відпуску матеріалів з одним номенклатурним номером протягом одного місяця; чотириразовому відпуску обмежених у кількості матеріалів, які відносяться на один тип витрат; відпуску матеріалів у будівництво.

Лімітно-забірні картки заповнюються департаментом поставок або плановим відділом при переміщенні запасів на складі у двох екземплярах: один до початку місяця передається до цеху (дільниці) – покупцю матеріалів, інший – на склад або до комори цеху.

Матеріали виділяються на виробництво з місця зберігання після посвідчення представником цеху свого екземпляра лімітно-забірної картки. Комірник маркує дату і кількість відпущених матеріалів, залишок ліміту за кожним номенклатурним номером запасів.

Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів. Формується департаментом постачань або плановим відділом при відпуску матеріалів більше ніж ліміт або при заміні матеріалів за згодою керівника, головного інженера або інших уповноважених осіб фірми. Акт заповнюється в двох екземплярах: один здається до цеху (ділянки) – одержувачеві матеріалів, інший – на склад.

Запаси можуть вибувати зі складу як для внутрішніх потреб бізнесу, так і для продажу. У разі виходу запасів з метою реалізації укладатимуться такі документи:

Накладна-вимога і картка складського обліку матеріалів – заповнюються для віддзеркалення руху запасів на складі матеріально відповідальною особою (МВО), що відпускає запаси. Зауважимо, що при відпуску матеріалів шляхом самостійного вивезення, накладна, завірена одержувачем запасів, передається в бухгалтерію для видачі розрахунково-платіжних документів.

Картка складського обліку матеріалів використовується для обліку динаміки матеріалів на складі за кожним сортом, типом і розміром, заповнюється на кожний номенклатурний номер запасу і ведеться МВО. Відмітки в картці записують на підставі первинних прибутково-видаткових документів на дату, коли виникає операція.

Акт про витрачання давальницьких матеріалів – оформлюється МВО в разі витрат матеріалів відкритого збереження, які відносяться до замовника у двох екземплярах: для замовника і бухгалтерії.

Також існують й інші документи за операціями із запасами. Для реєстрації прибуткових і видаткових документів, які здаються до бухгалтерії, складається Реєстр приймання-здачі документів, який заповнюється МВО в одному екземплярі і подається до бухгалтерії разом із документами.

На будь-який номенклатурний номер запасів складається Матеріальний ярлик, який визначає матеріали кожного номенклатурного номера. Він формується в одному екземплярі, поміщається в місці знаходження матеріалів, і виконує своєрідну функцію паспорта.

Після закінчення місяця МВО здають до бухгалтерії Матеріальний звіт, до якого прикріплюють всі первинні документи з прийому і відпуску матеріалів.

Аналітичний облік організовується для отримання детальної інформації, потрібної для керування запасами за їх окремими різновидами та змінами стану. Він здійснюється за класами запасів, місцями зберігання, МВО. Показники за аналітичними рахунками сумуються в оборотних відомостях. Рахунки аналітичного обліку послуговуються для моніторингу за зберіганням і переміщенням запасів, їх оцінки, зіставлення з даними складського обліку, а також для підсумування результатів інвентаризації. Загалом дані аналітичного обліку застосовуються в системі управлінської діяльності, а його інформація потрібна керівникам різних підрозділів. Ведення такого обліку виробничих запасів спричинена присутністю великої кількості комор для їх знаходження та значною їх номенклатурою, а також складною організаційною та виробничою конструкціями фірми тощо.

Кожна компанія створює аналітичні рахунки залежно від вимог за кількістю, потрібній для керування виробництвом. Найтипівішими розрізами аналітики можуть висувати наступні: склади, комори, МВО, групи запасів, типи функціонування тощо.

Аналітичний облік даних активів ведеться в розрізі їх назв або однорідних класів, шляхом використання карток складського обліку, які

містяться в картотеці за технічними класами виробничих запасів згідно із номенклатурою-цінником.

Кожна з груп виробничих запасів деталізується за різновидами, класами, маркуваннями, типами, величиною, де їм привласнюється коротка числова відмітка, яка записується до спеціального реєстру – номенклатури-цінника.

Регістри аналітичного обліку виробничих запасів згруповано на рис. 2.4.

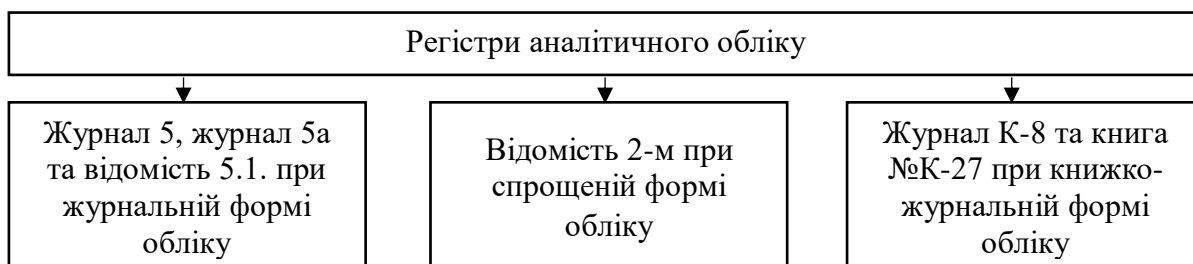

Рисунок 2.4 – Регістри аналітичного обліку за рахунком 20 "Виробничі запаси"

При автоматизованій формі обліку аналітичний облік ведеться у оборотно-сальдовій відомості, аналізі рахунку та картці рахунку, оборотах рахунку, аналізі субконто та картці субконто, оборотах між субконто та зведених проводках. На кожному з цих документів повинно бути вказано не тільки назва запасу, але й номенклатурний номер, що дозволяє уникнути помилок під час формування прибуткових і видаткових документів тощо.

Отже, усі операції надходження запасів повинні бути оформлені первинними документами. Можливі такі напрями надходження запасів на підприємство: придбання у постачальника; придбання підзвітними особами за готівку; створення на даному підприємстві; безоплатне отримання; інші напрями. Аналітичний облік є продовженням складського обліку, і підпорядковується умовам організації другого. Якщо вести складський облік з недотриманням встановлених вимог, то утруднюється хід бухгалтерської обробки документів. Це, в свою чергу, не дає шансу отримати повну, нейтральну, вчасну інформацію про витрати запасів на виробництво.

2.3 Синтетичний облік виробничих запасів

Синтетичний облік щодо наявності і динаміки руху виробничих запасів ведеться на рахунку 20 «Виробничі запаси» відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [6].

Рахунок 20 «Виробничі запаси» рекомендовано для синтезування інформації про наявність і рух відповідних запасів сировини і матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва. Даний рахунок має відповідні субрахунки, згруповані у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Субрахунки 20 рахунку «Виробничі запаси»

№ рахунку	Назва
201	Сировина й матеріали
202	Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби
203	Паливо
204	Тара і тарні матеріали
205	Будівельні матеріали
206	Матеріали передані в переробку
207	Запасні частини
208	Матеріали с/г призначення
209	Інші запаси

За дебетом рахунка 20 та його субрахунків відображають придбання відповідних запасів до компанії та зростання їх вартості в наслідок дооцінки, за кредитом – витрати на виготовлення, відпуск в переробку, на сторону, а також скорочення вартості запасів у результаті уцінки.

Дані за окремими субрахунками, у складі рахунку 20, відносять у реєстр синтетичного обліку журнал-ордер. Кредитові обороти за синтетичним рахунком 20 з обліку виробничих запасів з Журналу-ордеру записують у Головну книгу.

Якщо суб'єкт господарювання використовує автоматизовану форму для обліку, то синтетичний облік ведеться у таких регістрах як: шахова відомість, оборотно-сальдова відомість по рахунку, Головна книга та звіт по проводках.

Шахова оборотна відомість слугує, головним чином, для контролю за безпомилковістю відбиття господарських операцій на рахунках, тобто для ревізування кореспонденцій рахунків. Цей звіт містить табличний вигляд оборотів між рахунками за певний період часу.

Оборотно-сальдову відомість за синтетичними рахунками застосовують для складання бухгалтерського балансу. Готовий звіт має відповідний вигляд в залежності від того, які параметри та аналітика були зазначені. Цей звіт демонструє вхідні і кінцеві залишки, й обороти за період для рахунку 20.

Головна книга – це головний зведений реєстр бухгалтерського обліку, в якому відбиваються дані за звітний рік за всіма рахунками бухгалтерського обліку, що обрані підприємством. Дані головної книги слугують при складанні бухгалтерської звітності.

У звіт за проводками виводяться відомості з проводок, вибраних за певними критеріями. За допомогою налаштувань за замовчуванням в звіт буде згрупований список проводок, а у формі налаштувань звіту можна змінити критерії, по яких дані проводок зобов'язані групуватися в звіт: рахунок дебету, рахунки кредиту, валюта, документ тощо.

У таблиці 2.5 відображено типові кореспонденції рахунків щодо операцій із надходженням і вибуттям виробничих запасів.

Результати остатків сальдової відомості порівнюють з відомостями про залишки матеріальних цінностей, що містяться в Журналі-ордері та відомості (дебет рахунку) за МВО. Лишки виробничих запасів в Журналі-ордері та відомості співвідносять із кінцевими даними сальдових відомостей за синтетичним рахунком (субрахунок 20 рахунку).

Таблиця 2.5 – Журнал господарських операцій із надходження та вибуття окремих видів виробничих запасів

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
1	Оприбутковано паливно-мастильні матеріали ПК з ПДВ	203	631	1000,00
		641	631	200,00
2	Списання палива в межах норм	23	203	600,00
3	Списана втрата палива з визнанням вини водієм	947	203	100,00
4	Нарахований дохід від компенсації збитків	375	746	120,00
5	Нараховано компенсуюче ПЗ з ПДВ за п.198.5 ПКУ	947	641	20,00
6	Утримана сума нестачі із зарплати водія	661	375	120,00
7	Отримано цеглу від постачальника ПК з ПДВ	205	631	2500,00
		641	631	500,00
8	Списано цеглу на об'єкт будівництва	151	205	2000,00
9	Придбано у постачальників зерно ПК з ПДВ	201	631	1603,00
		641	631	320,60
10	Списано зерно на виробництво	23	201	1603,00
11	Оприбутковано комплектуючі, одержані від постачальника ПК з ПДВ	202	631	1600,00
		641	631	320,00
12	Відпущено зі складу та витрачено на виробництво продукції комплектуючі вироби	23	202	1500,00
13	Для виробництва стільців використано комплектуючі	23	202	100,00

Таким чином, однією із найвагоміших передумов результативного керування формуванням та використанням ресурсного запасу господарюючих суб'єктів є виважена побудова бухгалтерського обліку приймання, руху та використання їх виробничих запасів. Вирішальною умовою для фірми є точна організація синтетичного і аналітичного обліку, для того, щоб користувачі одержували адекватну, правдиву інформацію про роботу підприємства з метою прийняття аргументованих рішень щодо вкладення своїх фінансових ресурсів.

2.4 Проведення аудиту виробничих запасів

Зовнішній аудит – незалежний аудит щодо контролюваного суб'єкта господарювання, що проводиться на базі контракту з підприємством-замовником. Його метою є контроль за законністю господарських операцій, адекватності фінансової звітності, бухгалтерського балансу, а також

визначення, наскільки відповідає ведення обліку чинним стандартам і процедурам.

Обов'язковий аудит фінансової звітності – це аудит фінансової звітності компаній, які згідно із законодавством повинні розкрити фінансову звітність її користувачам разом з аудиторським звітом, що здійснюються суб'єктами аудиторської діяльності на засадах та в порядку, встановленому Законом України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" [13].

Порядок подання та розкриття фінзвітності встановлено ст.14 Законом № 996. Більше того, ст.14 цього Закону установлює список підприємств, діяльність яких кориться неминучому аудиту щорічно та оприлюдненню звітності із приляганням до неї аудиторського висновку на своїй веб-сторінці. Кого стосується зазначене правило та терміни оприлюднення залежно від виду підприємства й рис його діяльності наведемо в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Строки оприлюднення фінзвітності з аудиторським висновком

Категорія підприємств / установи	Строк оприлюднення
Підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів); Публічні акціонерні товариства; Суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку; Суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях	До 30 квітня року, що настає за звітним
Головні розпорядники бюджетних коштів	
Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів; Середні підприємства.	
Інші фінансові установи, що належать до мікропідприємств та малих підприємств.	
Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів	Не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом

На додачу, цей перелік доповнили великими і середніми підприємствами, адже, Президентом України схвалено «Закон про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»», який набрав чинності 1 січня 2018 року, крім абзаців 6 і 7 пункту 12 розділу 1, які набрали чинності з 1 січня 2019 року. Обов'язковий аудит

суб'єкта господарювання припускає не просто засвідчення результатів фінансової звітності, а й нарощення ступеню довіри позикодавців, інвесторів, клієнтів тощо.

На підприємствах здебільшого зовнішній аудит не здійснюється, крім вищезазначеного переліку підприємств та установ, утім систематично проводиться внутрішній контроль. Даний вид контролю реалізовується через механізм інвентаризації. На фірмах здійснюється інвентаризація здебільшого перед формуванням фінансової звітності. Для проведення інвентаризаційної роботи керівник фірми, як ключова відповідальна за організацію інвентаризації особа, наказом затверджує комісію. Комісія може бути утворена у такому складі: голова комісії – заступник директора з зовнішньоекономічної діяльності, члени комісії: диспетчер з питань зовнішньо-економічної діяльності; головний бухгалтер.

Головною метою перевірки запасів є визначення законності, адекватності та доцільності операцій з виробничими запасами, перевірка на відсутність помилок у відображенні операцій в обліку. Внутрішній контроль операцій із виробничими запасами має такі основні завдання, як зображені на рис. 2.5.

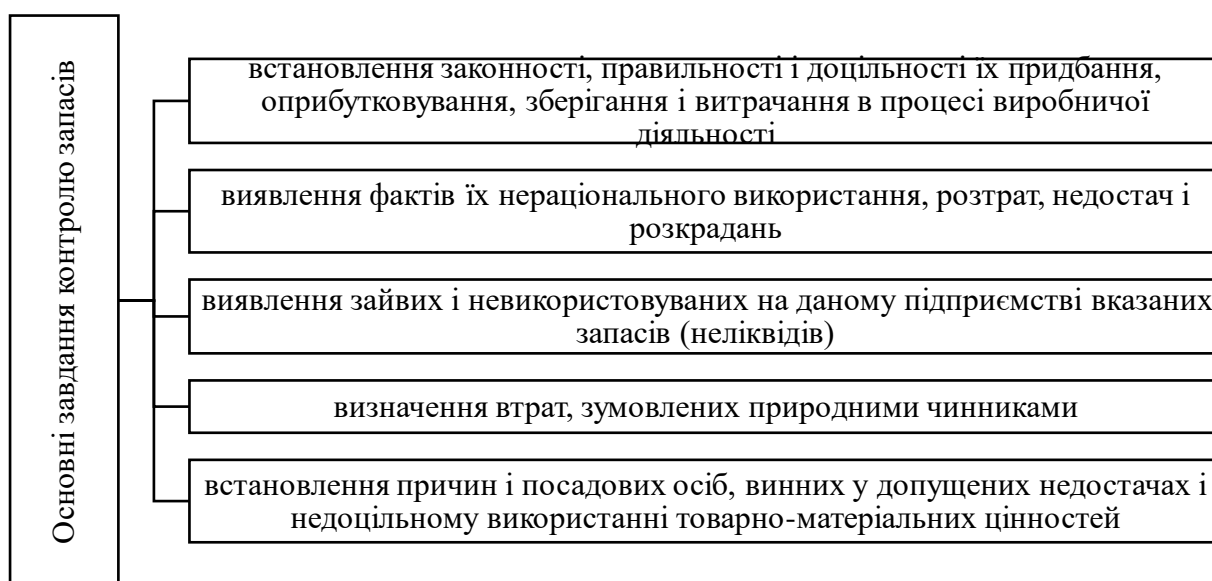

Рисунок 2.5 – Ключові завдання контролю виробничих запасів

До предмета аудиту виробничих запасів відносять процеси та явища, відображені у документах, пов'язані з переміщенням запасів, їх залишками, оцінкою тощо.

До головних джерел одержання інформації та обґрунтування аудиторських доказів при проведенні аудиту запасів належать:

- наказ про облікову політику,
- первинні документи з обліку виробничих запасів,
- облікові регістри,
- дані про проведення інвентаризації,
- документи з результатами та інформацією про результати останньої аудиторської перевірки,
- фінансова звітність та ін.

Таким чином, для вдалого рішення вказаних задач на підприємствах рекомендується реалізувати контроль виробничих запасів у певній черговості, за етапами господарської діяльності: купівля, виготовлення та продаж (рис.2.6).

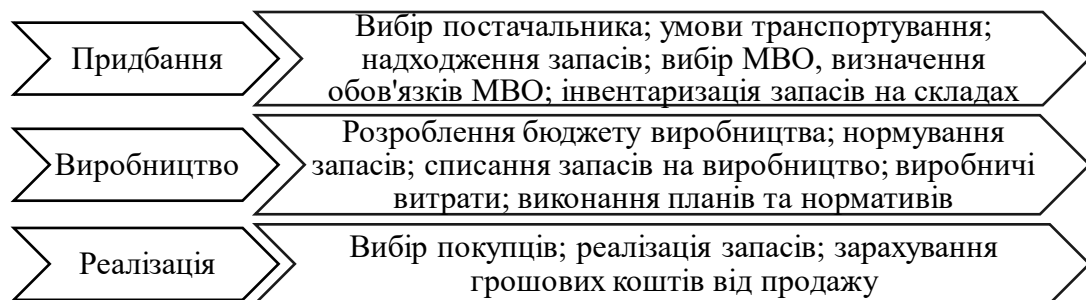

Рисунок 2.6 – Порядок проведення внутрішнього контролю виробничих запасів у розрізі процесів господарської діяльності підприємств

Інвентаризація на складах дає змогу викрити остачу або дефіцит, а також переконатися в дотриманні умов зберігання виробничих запасів, згідно з цим будуть ухвалюватися модерні управлінські рішення про внутрішній контроль. Отже, внутрішній контроль виробничих запасів є невідривним компонентом

діяльності фірм, адже саме від нього будуть залежати функціонування підприємства, його витрати та доходи.

Наведений порядок контролю запасів у контексті економічних процесів забезпечить оперативне функціонування діяльності суб'єкта. Здійснення такого роду контролю запасів можна умовно розділити на чотири етапи (рис. 2.7).

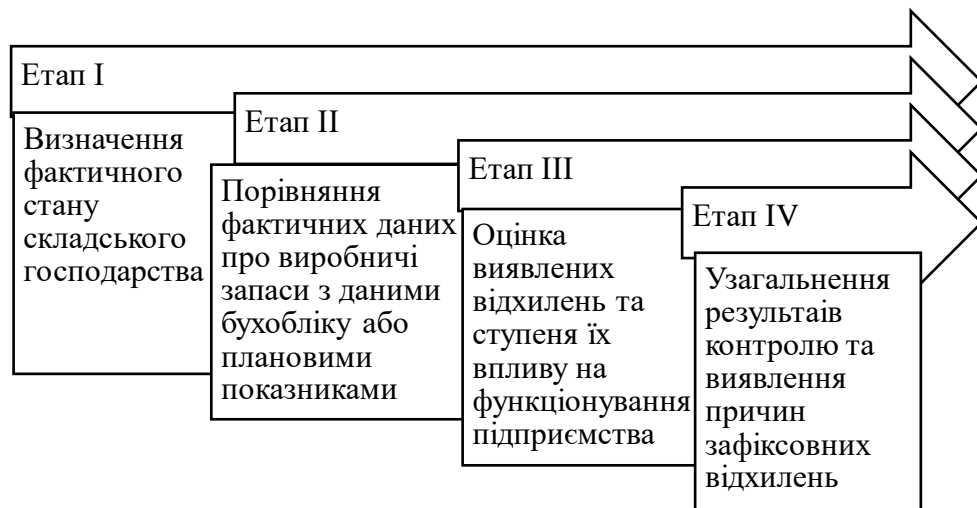

Рисунок 2.7 – Етапи внутрішнього контролю виробничих запасів

Під час інспекції проводиться загальна чи вибіркова інвентаризація присутності запасів та звіряється їх належність даним бухгалтерського обліку за складами або МВО.

Якщо виявлено документи, що ставлять під сумнів їх достовірність, контролер здійснює зустрічну перевірку та звіряє розрахунки. Однаковість даних сальдових відомостей перевіряється селекційно на перше число місяця за бухгалтерським обліком із відповідними показниками складських карток. У разі виявлення розходжень проводиться ґрунтовна перевірка для встановлення на це причин.

Узагальнюючи, можна зауважити, що найважливішим чинником забезпечення суцільної та стабільної роботи підприємства є наявність оборотних активів, а саме виробничих запасів. Таким чином, контроль виробничих запасів є однією з найбільш важливих напрямів облікової роботи.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

3.1 Удосконалення обліково-звітної інформації для управління виробничими запасами

У нинішніх умовах господарювання одним із визначальних напрямів підвищення ринкової вартості та конкурентоспроможності підприємств є раціональне управління активами, у тому числі виробничими запасами. Результативне управління запасами дозволяє притримати рівень поточних витрат на їх зберігання, зменшити рівень трансакційних витрат з їх закупівлі, визволити з поточного господарського обороту частину фінансових засобів, реінвестувати їх в інші активи. У вирішенні проблеми раціонального управління виробничими запасами важлива роль відводиться бухгалтерському обліку та звітності як дієвим інформаційним інструментам управління, що мають забезпечити підходящий базис прийняття дієвих управлінських рішень.

Загалом, величезну роль має обліково-аналітичне забезпечення для управління запасами. На рис. 3.1. відтворено розроблену схему теоретико-організаційної моделі обліково-аналітичного забезпечення управління запасами у формуванні конкурентних прерогатив фірми.

Так, вирішальну роль у представленому на рис. 3.1 макеті відіграють облік, контроль та аналіз. Швидкість нагромадження та розбору інформації, передача її внутрішнім та зовнішнім користувачам у відповідності до їх інформаційних потреб та у задовільному для них вигляді – основні задачі обліку. Якраз облік виступає у ролі ключового джерела даних, що обробляються аналітичною системою для обґрунтування управлінських процесів.

На формування якісного обліково-аналітичного забезпечення впливає налагоджена облікова політика, бо укомплектована та аналітична інформація

про стан виробничих запасів дає змогу ефективно управляти господарською діяльністю та готувати перспективні програми щодо її розвитку.

Рисунок 3.1 – Теоретико-організаційний макет обліково-аналітичного забезпечення керування запасами

На сьогодні залишається не вивченим проблемним запитанням визначення ролі облікової політики як інструменту забезпечення управлінської ланки логістики обліковою інформацією, як-от в частині управління переміщенням запасів бізнес-суб'єкта, тому на рис. 3.2 нами

змальовано складові облікової політики виробничих запасів, поєднаних з їх рухом на підприємствах.

Рисунок 3.2 – Аспекти облікової політики виробничих запасів підприємства

Відзначимо, що запропоновані складові облікової політики допомагають формуванню ефективної стратегії діяльності суб'єкта господарювання. Для зручності використання доцільним є формування облікової політики в одному документі (Положенні про облікову політику підприємства) в розрізі всіх аспектів.

Документування оприбуткування виробничих запасів, їх наявності та витрат (виходу) є доволі запутаним та громіздким процесом, що потребує

уніфікації, полегшення створення й плинності облікової інформації між складом та бухгалтерією підприємства. Для успішного керівництва таким документообігом, жвавого одержання потрібної інформації, її опрацювання необхідна особлива система управління документами. Тому, вбачаючи на унікальну роль створення документа як джерела інформаційного забезпечення, існуюча система акумуляції та підсумування облікових даних про виробничі запаси потребує побічного покращання.

Від правильності документального оформлення операцій із отримання виробничих запасів залежать достовірність віднесення їх вартості на витрати виробництва і раціональність оцінки залишків незавершеного виробництва. Але на сьогодні існує тенденція відміни форм первинних документів та регулятивних актів, тому бізнес-суб'єкт повинен наказом керівника схвалити які первинні документи вони будуть застосовувати.

Тому, нами було створено уніфікований документ – Накладна на оприбуткування виробничих запасів (Додаток Н). Вона слугуватиме для документування виробничих запасів, які приходять на підприємство з різних джерел. На відміну від існуючого Прибуткового ордеру Накладна на оприбуткування виробничих запасів має полегшену форму та доповнена необхідними реквізитами, які є вагомими для комплектації бухгалтерської інформації про отримані матеріальні цінності. Головним реквізитом документу є «Шляхи надходження виробничих запасів», що передбачає відмітку способу надходження запасів, від якого надалі залежить відображення показників у системі рахунків обліку. Також уведено графи для наповнення інформацією щодо кореспонденції рахунків та первісної вартості одержаних цінностей, що допоможе паралельно формувати (накопичувати) дані не тільки в аналітичному обліку (в розрізі одержаних цінностей), а й у синтетичному.

Важливо класифікувати матеріали так, щоб можна було точніше розподіляти відхилення в їх вартості за напрямками витрат. При цьому, враховуючи, що частина відхилень залежить від об'єму або від маси вантажів,

що перевозяться, розподіл їх доцільно здійснювати пропорційно натуральним показникам. Деталізація окремих субрахунків стосовно обліку виробничих запасів дасть змогу спростити отримання бухгалтерської інформації про їх ефективне використання в процесі виробництва. Рекомендації щодо використання додаткових субрахунків з обліку виробничих запасів наведено на табл. 3. 1.

Таблиця 3.1 – Запропонована структура рахунку 20 «Виробничі запаси»

За діючою методикою	Рекомендований варіант	
Сировина і матеріали	Матеріали	
	Сировина	20101 «Основна сировина»
		20102 «Додаткова сировина»
		20103 «Допоміжні матеріали»
		20104 «Зворотні відходи»
Купівельні напівфабрикати	Купівельні напівфабрикати	Напівфабрикати власного виробництва
		Купівельні напівфабрикати
Паливо	Паливо	На виробничі цілі
		На технологічні цілі
		На перепродаж
Тара і тарні матеріали	Тара	Одноразового використання
		Багаторазового використання
Будівельні матеріали	Будівельні матеріали	Матеріали власного виробництва
		Купівельні матеріали
Матеріали, передані в переробку	Матеріали	Матеріали власного виробництва
		Купівельні матеріали
Запасні частини	Запасні частини	На виробничі цілі
		На енергетичні цілі
Інші матеріали	Інші матеріали	Власного виробництва
		Купівельні матеріали

У підприємств залежно від можливостей подальшого використання до складу основних чи допоміжних матеріалів відносять також відходи виробництва. Нами запропоновано відкрити додаткові групи аналітичних рахунків для обліку сировини й матеріалів: 20101 «Основна сировина», 20102 «Додаткова сировина», 20103 «Допоміжні матеріали», 20104 «Зворотні відходи».

Отже, запропоновані у роботі модель обліково-аналітичного управління запасами цілеспрямована на забезпечення дієвого конкурентного піднесення та збільшення вартості суб'єкта бізнесу як результату підвищення якості управлінських процесів на основі релевантного, тотального, достовірного та своєчасного інформаційного забезпечення.

Вирішальними шляхами покращення організаційних аспектів обліку виробничих запасів є раціоналізація та уніфікація форм первинних документів як головних носіїв облікової інформації. Хід документування повинен бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених показників, які обіймають увесь комплекс облікових процедур із виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

3.2 Шляхи поліпшення методики здійснення аудиту виробничих запасів

Виробничо-господарська діяльність підприємств у нинішніх умовах повинна забезпечити виробництво конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Будь-яке підприємство намагається максимально уважно здійснювати політику ефективного управління виробничими запасами, бо вони є базою підтримання виробничого процесу. Раціональне використання виробничих запасів генерує потенціал підвищення ефективності виробництва. Тому актуалізуються аудит виробничих запасів і питання підвищення ефективності його здійснення. На більшості підприємстві проводиться внутрішній аудит бухгалтером, але на нашу думку, деякі моменти треба удосконалити.

Отже, для ефективного внутрішнього аудиту виробничих запасів доцільно буде проводити аудит за черговістю етапів, яка сформована на рис. 3.3.

Рисунок 3.3 – Удосконалена схема етапів проведення внутрішнього аудиту

Для забезпечення достовірності обліку виробничих запасів необхідно підготувати модель організації внутрішнього аудиту виробничих запасів. Стандарт проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів представлено в Додатку П. Стандарт внутрішнього аудиту виробничих запасів забезпечить достовірність бухгалтерського обліку виробничих запасів.

Також пропонується здійснення діагностики порядку управління запасами при виконанні аудиту виробничих запасів з використанням переліку питань, які наведені в Додатку Р. Запропонований тест діагностики дозволить аудиторів визначити переваги та недоліки системи, додати відповідні пропозиції. З метою підвищення ефективності вжитку систем контролю рівня запасів аудитор має можливість підготувати та підказати варіант системи контролю рівня запасів, що відповідатиме рисам існування підприємства.

Перед проведенням внутрішньої аудиторської перевірки виробничих запасів аудитор розробляє та документально оформлює план та аудиторську програму. Репрезентований загальний план внутрішнього аудиту виробничих запасів відображений у Додатку С. План внутрішнього аудиту виробничих запасів є документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку робіт на головних стадіях, термінів їх виконання із вказанням відповідальних осіб за проведення перевірки.

Створена програма з аудиту виробничих запасів відображена в Додатку Т. Вона дозволяє повніше та детальніше досліджувати процес ведення та організації обліку виробничих запасів підприємства. Таким чином, програма внутрішнього аудиту є вагомим елементом робочої документації аудитора: вона відображає велику частину показників, які необхідні для підтвердження аудиторського висновку. Сформульована програма включає також параграфи, які мають неодмінно бути присутніми в процесі проведення процедури внутрішнього аудиту та відображати правильність ведення обліку.

Для досягнення мети та вирішення визначених задач внутрішнього контролю виробничих запасів пропонуємо робочі документи (Додаток У), які стануть обґрунтованими доказами якісного проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів для прийняття оперативних управлінських рішень та своєчасного вияву загроз фінансової безпеки підприємства.

У той же час на сьогодні існують спеціалізовані програми, що орієнтовані на суцільне вирішення завдань, пов'язаних з аудиторською перевіркою на всіх її фазисах. Це такі програми як: «Асисетнт Аудитора», «Помошник Аудитора», «Експресс-Аудит: ПРОФ», «IT Audit: Аудитор». Використання підприємством таких програм забезпечує перехід на новий якісний рівень. Кожна з таких програм забезпечує методику проведення аудиту, впорядковуючи реалізацію аудиторських процедур, автоматизацію ряду каверзних і трудомістких операцій, в тому числі і за рахунок аналізу даних, що містяться в інформаційних базах бухгалтерського обліку.

Система оперативного контролю та управління виробничими запасами являє собою організацію безперервної діяльності працівників відділу матеріально-технічного постачання в організації, направлену на формування виробничих запасів в економічно-аргументованих розмірах та забезпечення константного масштабу та діапазону видів виробничих запасів впродовж запланованого етапу для здійснення безперебійної роботи організації. Продуктивна організація оперативного контролю та керівництва виробничими запасами дозволяє вирішити черговий комплекс завдань.

У цій ситуації організації можливо вжитку низки методів оптимізації виробничих запасів, як-от метод ABC, метод XYZ, метод ABC-XYZ. Розбивка запасів на такі категорії допомагає забезпечити напрям управлінських зусиль на найважливіші області, сумірність витрат адміністрування системи управління запасами зі своєю вартістю. Також для управління виробничими запасами проводиться XYZ-аналіз, зміст та сферу практичного використання якого дослідитимемо далі.

При проведенні ABC-аналізу в умовному ТОВ «Буд» як об'єкт аналізу були обрані типи матеріальних ресурсів, які використовуються для виробництва. Параметром вимірювання об'єкта аналізу є вартість поточного залишку виробничих запасів на складі. На підставі показників відомості залишків матеріальних ресурсів проведено оцінку вкладу кожного об'єкта в валовий результат, ранжування об'єктів у порядку скорочення виділеного параметра, а також обчислення наростаючого підсумку вкладу об'єктів у валовий результат у відсотках. Результати ABC-аналізу представлені у табл. 3.2.

Проаналізувавши, таким чином, частку кожного виду сировини та матеріалу у загальній їх вартості, підсумуємо, що запаси, що опинилися в групі А, мають високу вартість і займають максимальну питому вагу у загальній вартості виробничих запасів і, як наслідок, у витратах організації на придбання цього виду сировини. Межа групи А становила 98,52%, до якої увійшли цегла вогнетривка ПВК та прозорий шифер ЕЛІПЛАСТ плоский.

Таблиця 3.2 — ABC-аналіз з видів сировини та матеріалів в умовному ТОВ «Буд» за грудень 2020 р., грн

Вид сировини і матеріалів	Кількість	Вартість, грн	Частка вартості виду сировини і матеріалів в загальній вартості сировини і матеріалів, %	Наростаючий підсумок частки вартості виду сировини і матеріалів в загальній вартості сировини і матеріалів, %	Група
Цегла вогнетривка ПВК 225*111*65 мм	13 000 шт	158600,00	80,38	80,38	A
Прозорий шифер ЕЛПЛАСТ плоский (Безбарвний)	200 кв.м.	35800,00	18,14	98,52	A
Цемент ІFCЕМ ПЦ П/А-Ш-500-Н 25 кг	12 уп.	909,6	0,46	98,98	B
Клей для плитки BauGut KLM 25 кг	3 уп	693,6	0,35	99,33	B
Грунтовка глибоко проникна BauGut НТГ плівкоутворювальна 5 л	5 шт.	646,00	0,33	99,66	C
Саморіз зі свердлом по металу для гіпсокартону 3.5x9.5 мм 100 шт EXPERT	22 уп.	673,2	0,34	100	C
Всього	-	197322,4	100	-	-

Віднесення, наприклад, цегли вогнетривкої ПВК до групи А обґрунтовується тим, що даний вид запасів займає найбільшу питому вагу в загальній вартості виробничих запасів (80,38), при тому, що в кількісному вираженні він становить лише 13 000 шт. Це визначено тим, що цегла є імпортною сировиною, яка поставляється в організацію з Німеччини, і має високу вартість.

Також прозорий шифер ЕЛПЛАСТ плоский, яка є імпортною сировиною, при невеликій її кількості в 200 кв.м. має високу вартість, що перевищує вартість вітчизняного шиферу в два рази.

Межа групи В становила 99,98%. До неї увійшли цемент ІFCЕМ ПЦ П/А-Ш-500-Н 25 кг та клей для плитки BauGut KLM, питома вага яких не

перевищує 0,46%. Об'єкти цієї групи меншою мірою важливі для ТОВ «Буд» і вимагають звичайного контролю та налагодженого обліку.

Межа групи С становила 99,926%. До цієї групи увійшли ґрунтовка глибоко проникна BauGut NTG плівкоутворювальна (Україна), саморіз зі свердлом по металу для гіпсокартону EXPERT (Китай), питома вага яких у загальній вартості виробничих запасів становить 0,34%. Віднесення даних видів виробничих запасів до групи С обумовлено їхньою малоцінністю для організації та невеликою вартістю.

Втім, одного ABC-аналізу замало, щоб приймати управлінські рішення щодо тієї чи іншої групи виробничих запасів, позаяк при цьому враховується лише вартість залишків виробничих запасів та не враховуються кількісний фактор, величина потреби та їх використання. Тому, далі за сприянням XYZ-аналізу для оцінки значущості виробничих запасів у ТОВ «Буд» залежно від частоти їх вживання в організації виявляються різновиди запасів, на які є постійний та стабільний попит в організації, сировина та матеріали, витрата яких готовий до коливань, і навіть ті, витрати яких носить неочікуваний характер.

Під час проведення XYZ-аналізу виробничих запасів у ТОВ «Буд» вибрано той самий об'єкт, як і під час проведення ABC-аналізу. Параметром виміру виступає частота споживання (величина витрати) запасів (табл.3.3).

Як видно з таблиці 3.3, групу Х склали два види запасів, частка величини використання яких у сукупності склала 82.43% (цегла вогнетривка та прозорий шифер). Запаси цієї групи мають високу стабільність попиту, що дозволяє організувати роботу з постачальниками в даний спосіб, щоб характеристики поставки максимально відповідали необхідним характеристикам вживання (попиту). Отже, у групі Х, для якої розбіжність характеристик постачання та попиту матеріальних ресурсів може бути мінімальною, у підході до управління виробничими запасами акцент має бути виконаний на настроювання взаємин з постачальниками, результатом якого буде постачання «точно вчасно».

Таблиця 3.3 – XYZ-аналіз за видами сировини та матеріалів в умовному ТОВ «Буд» за грудень 2020 р., грн.

Вид сировини і матеріалів	Величина споживання виробничих запасів	Частка величини споживання виду запасів в загальній вартості споживаних запасів, %	Група
Цегла вогнетривка ПВК 225*111*65 мм	11 000	58,50	X
Прозорий шифер ЕЛПЛАСТ плоский (Безбарвний)	4500	23,93	X
Саморіз зі свердлом по металу для гіпсокартону 3.5x9.5 мм 100 шт EXPERT	3000	15,95	Y
Цемент ІFCЕМ ПЦ ІІ/А-ІІІ-500-Н 25 кг	133	0,71	Y
Клей для плитки BauGut KLM 25 кг	120	0,64	Z
Грунтовка глибоко проникна BauGut НТG плівкоутворювальна 5 л	50	0,27	Z
Всього	18 803	100	-

Групу Y становили дві позиції сировини (саморіз зі свердлом по металу для гіпсокартону та цемент ІFCЕМ), частка розміру вживання яких у сумі становила 16,66%. Номенклатура запасів групи Y має явно виражені тенденції споживання. Сезонні коливання, стійке збільшення чи зниження – типові характеристики попиту цих позицій. Генеральний наголос виробничих запасів групи Y робиться на порахунок оптимального рівня запасу. Всі оптимізаційні методи та моделі теорії управління запасами призначені для вживання саме для роботи із запасами групи Y. Ні в групі X, ні в групі Z ці методи та моделі не дадуть кращого результату, а тому використовувати їх треба лише у застосуванні до класу Y.

Групу Z акумулювали два типи виробничих запасів, і до неї належать номенклатурні позиції, які мають ні тенденцій у попиті, ні сталості у ньому. Так, ужиток вітчизняного клею для плитки BauGut KLM та грунтовки глибоко проникної BauGut НТG плівкоутворювальної, як зазначалося вище, у

виробничому процесі носить непостійний характер, тому він не має ні періодичності, ні сталості у процесі виробництва.

Щодо групи Z прогнозування практично недоцільно. У такій ситуації оптимізаційний підхід до управління запасами є безкомпромісно непідходящим, адже, позбавлений розрахункової основи. Вибір залишається між мінімізацією (аж до виключення) чи максимізацією (виходячи з існуючих фінансових перспектив) запасів групи Z. При цьому клас Z вимагає особливої опіки у зв'язку з тим, що по ній керівництву припадає з'ясувати альтернативне рішення: є запас групи Z похвальним (при максимізації) чи негативним (при мінімізації) фактом в організації. Вибір рішення ґрунтується, як правило, на суб'єктивно визначеному наборі факторів та досвіді керівників. На відміну від цієї групи, групи X та Y мають однозначно своєрідний дійовий підхід до управління.

Для затвердження рішення про оптимізацію асортименту виробничих запасів в організації необхідно вживати поєднання ABC-аналізу та XYZ-аналізу. Як говорилося раніше, для суміщеного аналізу складається зведена матриця, подана у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Зведена матриця запасів в умовному ТОВ «Буд» за грудень 2020 р., грн.

Вартість		Потреба			
		За величиною потреби у вартісному вираженні			
		Група X	Група Y	Група Z	Сума
За вартістю в структурі запасів	Група А	98,52	AY	AZ	98,52
	Група В	BX	0,46	0,35	0,81
	Група С	CX	0,34	0,33	0,68
Сума		98,52	0,8	0,68	100,00

З таблиці 3.4, у результаті конструкції матриці, викрито наявність таких груп, як AX, AY, BZ, CZ. Таким чином, найбільш ваговитими для закупівлі є складові осередки з параметрами AX, AY, BX, BY і CX, оскільки річну потребу більшості з них можна передвістити зі статистичною достовірністю. Наявність підгрупи AY, як і підгрупи BZ, через негожу стабільність попиту

призводить до збільшення страхового запасу організації. Це такі види сировини, як прозорий шифер ЕЛПЛАСТ плоский, цемент ІFCЕМ, клей для плитки ВаuGut KLM. Для цих видів матеріальних ресурсів організації потрібно обчислювати оптимальний розмір запасу.

Підгрупа CZ характеризується невисокою споживчою вартістю та ступенем надійності прогнозу внаслідок стохастичного використання.

Аналізуючи зазначене, можна зазначити, що в умовному ТОВ «Буд» не приділяється належної уваги оптимізації виробничих запасів, що свідчить відсутність підгруп ВХ і СХ і наявність підгруп CZ і ВZ. Це говорить про те, що в організації з'являються великі запаси матеріальних ресурсів на складах через нестабільність їх вживання, що викликає зріст розміру витрат на їх зберігання та утримання. А оскільки дані виробничі запаси мають високу споживчу вартість, то існує небезпека заморожування коштів у цих короткотермінових активах і, як наслідок, погіршення фінансового стану організації.

Організації необхідно відшукувати надійних постачальників, які б забезпечити стабільність поставок матеріальних ресурсів із єдиною метою можливості точно проектувати витрати матеріальних ресурсів виробництва продукції.

Таким чином, інструмент АВС-аналізу та XYZ-аналізу ще раз підкреслює вагомість якості управління виробничими запасами для забезпечення ефективної діяльності організації в цілому. Отже, рекомендована методика аудиту та схема послідовності його проведення щодо виробничих запасів дасть можливість найбільш детально перевірити вжиток, облік і ефективність використання виробничих запасів на фірмі. Розроблені план та програма внутрішнього аудиту запасів дозволить аудиторіві проводити більш якісну перевірку діяльності великих підприємств України, спрямовану на організацію та облік виробничих запасів, та дозволить надавати керівництву підприємства рекомендації щодо удосконалення та розширення контролю над обліком та рухом виробничих запасів підприємства.

ВИСНОВКИ

Однією з умов успішного функціонування бізнесу є ефективне використання такого важливого елемента оборотних активів як виробничі запаси. Розуміння економічних особливостей виробничих запасів та правильність класифікації є важливими чинниками, які впливають на ефективність діяльності підприємств.

Виробничі запаси це досить складну категорію, яка по-різному розглядається вченими, проте найбільш точно можна виразити їх значення, як придбані або самостійно виготовлені запаси, підлягають подальшій переробці на підприємстві або утримуються для іншого споживання в ході нормального операційного циклу.

Раціонально організовані на підприємстві облік та аудит виробничих запасів є одним із факторів вдалого, конкурентоспроможного та ефективного підприємства.

Важливою умовою для підприємства є точна організація синтетичного і аналітичного обліку на рахунках і в регістрах, для того, щоб користувачі одержували точну, правдиву інформацію про практику підприємства з метою формування обґрунтованих рішень щодо інвестування своїх ресурсів.

Налагоджений аудит запасів, що здійснюються на підприємстві протягом певного періоду, дасть можливість удосконалити питання пов'язані з процесами постачання, виробництва і реалізації запасів, проводити аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві.

У ході дослідження було виявлено такі проблеми: нерегульованість бухгалтерського обліку та оцінки виробничих запасів (хибний вибір оцінки на дату складання балансу), недоцільність вживання методів їх списання, незадовільна організація складського господарства та зберігання запасів, недостатність автоматизації первинного обліку виробничих запасів підприємств, невідповідний рівень контролю та оперативної координації

процесів створення та вжитку запасів, а також відсутність доцільної методики здійснення аудиту виробничих запасів і таке інше.

Задля вирішення цих проблем та інших проблем у ході дослідження було запропоновано:

- модель формування обліково-аналітичного забезпечення управління запасами;

- удосконалену форму такого первинного документу як видаткова накладна на відпуск виробничих запасів;

- посилити аналітичність обліку виробничих запасів через використання системи аналітичних рахунків;

- покращити методику аудиту виробничих запасів через виділення методичних прийомів і процедур, що вбезпечують цілісне дослідження операцій з виробничими запасами в процесі аудиту;

- перелік аналітичних процедур в аудиті виробничих запасів, що допоможе аудитору встановити ділянки потенційної небезпеки, розкривати викривлення у фінансовій звітності, визначити необхідність додаткових аудиторських процедур;

- стандарт внутрішнього аудиту виробничих запасів, тест діагностики системи управління запасами, загальний план внутрішнього контролю виробничих запасів, програму внутрішнього контролю виробничих запасів та робочі документи до кожної процедури. Запропоновані документи нададуть можливість здійснити внутрішній контроль виробничих запасів більш детально, послідовно, системно та логічно для своєчасного виявлення ризиків фінансової безпеки компанії.

Реалізація виведених напрямів поліпшення обліку та аудиту виробничих запасів підприємством приведе до підвищення результативності його фінансово-економічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lyshylenko O. V. Destinations improving methods for assessing the write-off of inventory in the system analysis breakeven production farms. 15 April 2014. URL: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm (date of access: 25.10.2021).
2. Smida. *Smida - Main page*. URL: <https://smida.gov.ua/db/emitent> (date of access: 11.11.2021).
3. Бизнес : словник-довідник / уклад. В. Бойко. Київ : Україна, 2005. 157 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; за ред. [і з передм.] Ф. Ф. Бутинця. — 8-ме вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП "Рута", 2009. — 912 с.
5. Зонова А.В. Бухгалтерский финансовый учет: учебное пособие. Стандарт третьего поколения. / А.В. Зонова, И.Н. Бачуринская, С.П. Горячих. — СПб.: Питер, 2011. — 480 с.: ил. — (Серия "Учебное пособие").
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інстр. М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 : станом на 10 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
7. Коваленко А.М. Бухгалтерський облік в Україні: Від теорії до практики / А.М. Коваленко, С.С. Хомяк, І.Г. Киян, О.Г. Харитоновна; за ред. А.М. Коваленко. — Дніпро-петровськ: ВКК "Баланс — Клуб", 2006. — 1024 с.
8. Мандзюк А. О. Оптимізація рівня надходження запасів та шляхи вдосконалення. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки* : міжнар. науково-практ. конф. молодих уч., аспірантів, здобувачів і студентів, м. Луцьк, 3 груд. 2021 р. Луцьк, 2021.

9. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 21 листоп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 21.11.2021).
10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 01.11.2021).
11. Оглобин О.О. Планирование и контроль запасов материальных ресурсов предприятий в условиях новой экономической реформы : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.21. Свердловск, 2006. 243 с.
12. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 1 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
13. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII : станом на 1 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
14. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 1 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 01.11.2021).
15. Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України : Закон України від 04.11.1999 р. № 1212-XIV : станом на 13 лют. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1212-14#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
16. Про затвердження Інструкції про порядок оформлення суб'єктами господарювання операцій при здійсненні комісійної торгівлі непродовольчими товарами : Наказ М-ва зовніш. екон. зв'язків і торгівлі України від 08.07.1997 р. № 343 : станом на 18 лют. 2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0324-97#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
17. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів : Наказ від 10.01.2007 р. № 2 : станом на 14 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0002201-07> (дата звернення: 11.11.2021).

18. Про затвердження Методичних рекомендацій з перевірки порівнянності показників фінансової звітності : Наказ від 11.04.2013 р. № 476 : станом на 15 квіт. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0476201-13> (дата звернення: 11.11.2021).

19. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ від 28.03.2013 р. № 433 : станом на 30 груд. 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0433201-13> (дата звернення: 11.11.2021).

20. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 01.11.2021).

21. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 11.11.2021).

22. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 : Наказ М-ва фінансів України від 07.07.1999 р. № 163 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення: 11.11.2021).

23. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів" : Наказ М-ва фінансів України від 10.08.2000 р. № 193 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення: 21.11.2021).

24. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ М-ва фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 : станом на 10 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 11.11.2021).

25. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ М-ва фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 : станом на

3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 11.11.2021).

26. Про Митний тариф України : Закон України від 04.06.2020 р. № 674-IX : станом на 1 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text> (дата звернення: 11.11.2021).

27. Рух запасів: оформляємо первинні документи. *balance.ua*. URL: <https://balance.ua/news/post/dvizhenie-zapasov-oformlyаем-pervichnie-dokumenti> (дата звернення: 11.11.2021).

28. Савченко В. Я., Зотов В. О., Кириленко С. А. Аудит : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Київ : КНЕУ, 2011. 268 с.

29. Стивенсон Вильям Дж. Управление производством. ООО «Издательство Лаборатория Базовых знаний» ЗАО «Издательство БИНОМ», 2002. 298 с.

30. Чейз Р. Б., Эквилайн Н. Дж., Якобс Р. Ф. Производственный и операционный менеджмент. Москва : Издательс. дом «Вильямс», 2001. 704 с.

31. Швец И. Б., Бондарева И. А. Управление производственными запасами на предприятии : монография. Донецк : НАН Украины. Ин-т економікипром-ти, 2003. 182 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

SUMMARY

Mandzyuk AO Organization and methods of accounting and auditing of inventories. - Masters-level Qualification. Sumy State University, Sumy, 2021.

The master's thesis is devoted to the essence of inventories, their accounting and auditing. The main purpose of this study is to substantiate the theoretical and practical aspects of accounting and auditing of inventories, as well as to develop ways to improve them.

Key words: inventories, accounting, audit, inventory classification, inventory valuation methodology, inventory audit, accounting and reporting information, accounting and analytical support, inventory management.

АНОТАЦІЯ

Мандзюк А.О. Організація й методика обліку та аудиту виробничих запасів. - Кваліфікаційна робота магістра. Сумський державний університет, Суми, 2021.

Магістерська робота присвячена сутності виробничих запасів, їх обліку та аудиту. Основною метою даного дослідження є обґрунтування теоретичних і практичних аспектів обліку та аудиту виробничих запасів, а також розробка шляхів їх удосконалення.

Ключові слова: запаси, облік, аудит, класифікація запасів, методика оцінки запасів, аудит запасів, обліково-звітна інформація, обліково-аналітичне забезпечення, управління запасами.

Додаток Б

Визначення «виробничих запасів» з точки зору вчених

№ з/п	Автор, джерело	Визначення поняття
1	В.М. Бойко [3]	Під виробничими запасами розуміють засоби виробництва, що надійшли на підприємство і ще не використовуються у виробничому процесі
2	І.Б. Швець [31, с. 14]	Виробничі запаси є матеріальними оборотними активами підприємств, є головною умовою здійснення необхідного виробничого процесу
3	А.А. Оглобін [11, с. 31]	Виробничі запаси — сплачені споживачем сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, що не вступили ще у виробничий процес
4	В. Стівенсон [29, с. 556]	Під матеріально-виробничими запасами розуміє «резерв матеріальних цінностей підприємства»
5	Р.Б. Чейз, Н.Дж. Еквілайнта Р.Ф. Якобс [30, с. 469]	Підрозділяють виробничі запаси на сировину, готову (кінцеву) продукцію, комплектуючі, допоміжні матеріали і незавершене виробництво

Додаток В

Класифікація виробничих запасів

№ з/п	Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
1	За призначенням і причинами утворення	Постійні	Частина виробничих запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками
		Сезонні	Виробничі запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи під час сезонного транспортування
2	За місцем знаходження	Складські	Виробничі запаси, що знаходяться на складах підприємства
		У виробництві	Що знаходяться у процесі обробки
3	За рівнем наявності на підприємстві	Нормативні	Виробничі записи, що відповідають запланованим обсягам виробничих запасів, необхідних для забезпечення безперебійної роботи підприємства
		Понаднормові	Що перевищують їх нормативну кількість
4	Відносно до балансу	Балансові	Запаси, що є власністю підприємства і відображаються в балансі.
		Позабалансові	Запаси, що не належать підприємству, і знаходяться у нього через певні обставини.
5	За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягають обробці
		Вторинні	Матеріали та вироби, що можуть застосовуватися вдруге у виробництві
6	За складом і структурою	Виробничі запаси	Запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів власного виробництва, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, запчастин, тари і тарних матеріалів, МШП
		Запаси незавершеного виробництва	Частина продукції, що не пройшла всіх стадій обробки та не прийнята відділом технічного контролю (ВТК)
		Запаси готової продукції	Продукція, виробництво якої завершене, що прийнята ВТК і знаходиться на складі
		Товарні запаси	Товари, що знаходяться, у сфері обігу, а також продукція, що знаходиться в дорозі.

Додаток Д

Класифікація виробничих запасів за міркуванням вчених

№ з/п	Вчені, джерело	Класифікація запасів
1	Ф.Ф. Бутинець, колектив науковців Житомирської бухгалтерської наукової школи, [4, с. 245]	Виробничі запаси поділяти: за призначенням і причинами утворення; за місцем знаходження; за рівнем наявності на підприємстві; за наявністю на початок і кінець звітного періоду; по відношенню до Балансу — балансові і позабалансові; ступенем ліквідності; за походженням; за обсягом; за сферою використання; за складом та структурою; за роллю у процесі виробництва
2	А.М. Коваленко, С.С. Хомяк, І.Г. Киян, О.Г. Харитоновна, [7, с. 290]	Виробничі запаси поділяти на власні (як сировину та матеріали, покупні напівфабрикати та комплектуючі вироби, тару, запасні частини) та забалансові (обладнання, що прийняте до монтажу, матеріали, прийняті в переробку, матеріальні цінності)
3	А.В. Зонова, И.Н. Бачуринська, С.П. Горячих, [5, с. 191]	Російські вчені класифікують виробничі запаси за економічним (сировина та основні матеріали, допоміжні матеріали, покупні напівфабрикати, повернені відходи, паливо, тара, запасні частини) та фізико-хімічним складом

Додаток Е
Складова первісної вартості запасів

Шляхи надходження виробничих запасів	Формування первісної вартості виробничих запасів
Придбання	<p>Первісною вартістю запасів є собівартість запасів, яка складається з фактичних витрат на їх придбання. Первісна вартість запасів, придбаних за плату, уключає такі фактичні витрати:</p> <ul style="list-style-type: none"> — суми, що сплачуються згідно з договорами постачальнику (продавцю), за вирахуванням непрямих податків; — суми ввізного мита під час імпортування запасів; — суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; затрати із заготівлі, на навантажувально-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця їх використання, уключаючи витрати зі страхування й ризику транспортування запасів; — транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів за вантажно-розвантажувальні роботи та перевезення запасів усіма видами транспорту до місця їх використання); — інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів, доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання в запланованих цілях [17].
Виготовлення власними силами	<p>Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, вважається собівартість їх виробництва, яка визначається за П(С)БО 16 «Витрати» [21]. Собівартість виробництва запасів уключає:</p> <ul style="list-style-type: none"> — прямі матеріальні витрати (сировина й основні матеріали, допоміжні матеріали, комплектуючі вироби); — прямі витрати на оплату праці (заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві, за виконання робіт); — інші прямі витрати (амортизація, знос малоцінних і швидкозношуваних предметів, відрахування на соціальні заходи та ін.); — загальновиробничі витрати (витрати на управління виробництвом та його обслуговування, утримання й експлуатація основних засобів)
Внесення до статутного капіталу	Первісною вартістю визнається погоджена замовниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість відповідно до п.9 П(С)БО 9 «Запаси»
Одержання безоплатно	Первісною вартістю визначається їх справедлива вартість
Придбання в результаті обміну	Первісна вартість одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду. Первісною вартістю одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на неподібні запаси, визнається справедлива вартість придбаних запасів.

Додаток Ж

Характеристика складових первісної вартості імпортованих товарів

Складові первісної вартості	Особливості
Суми, сплачені постачальникові (продавцеві), за вирахуванням непрямих податків.	<p>Якщо перша подія – перерахування передоплати нерезиденту, то сума такої заборгованості в гривневому еквіваленті відображається в обліку за курсом НБУ, що діяв на початок дня дати сплати авансу (п. 6 П(С)БО 21) [23]. Запаси, отримані в рахунок передоплати, прибуткують на баланс за ціною в гривнях, яка розраховується шляхом множення їх фактурної вартості в іновалюті на курс НБУ, що діяв на початок дня дати перерахування передоплати</p> <p>Якщо перша подія – оприбуткування запасу, то запаси прибуткують на баланс за ціною в гривнях, яка розраховується шляхом множення їх фактурної вартості в іновалюті на курс НБУ, що діяв на початок дня дати такого оприбуткування (п. 5 П(С)БО 21).</p>
Ввізне мито	Сума ввізного мита розраховується митним органом на підставі Закону від 04.06.20 р. № 674-ІХ «Про митний тариф» [26] і наводиться у графі 47 «Нарахування платежів» МД. Ввізне мито справляється за товари, що ввозяться на митну територію України (ст. 272 МК) [9]
Непрямі податки, які сплачені у зв'язку з придбанням запасів і не відшкодовуються підприємству	Суми таких податків наводяться у графі 47 МД при митному оформленні запасів підприємствами – неплатниками ПДВ або платниками податку, які припускають використовувати ці запаси в негосподарській діяльності або в операціях, що не обкладаються ПДВ
Транспортно-заготівельні витрати	Це витрати на заготівлю запасів, сплату фрахту за навантажувально-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати на страхування ризиків транспортування запасів.
Інші витрати, пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання	Це такі витрати як: оплата послуг митних брокерів; оплата посередницьких послуг, пов'язаних з придбанням запасів; плата за отримання дозвільних документів на ввезення запасів до України; усі види мита (крім ввізного), перелічені в ч. 2 ст. 271 ПК тощо

Додаток И

Етапи проведення переоцінки виробничих запасів

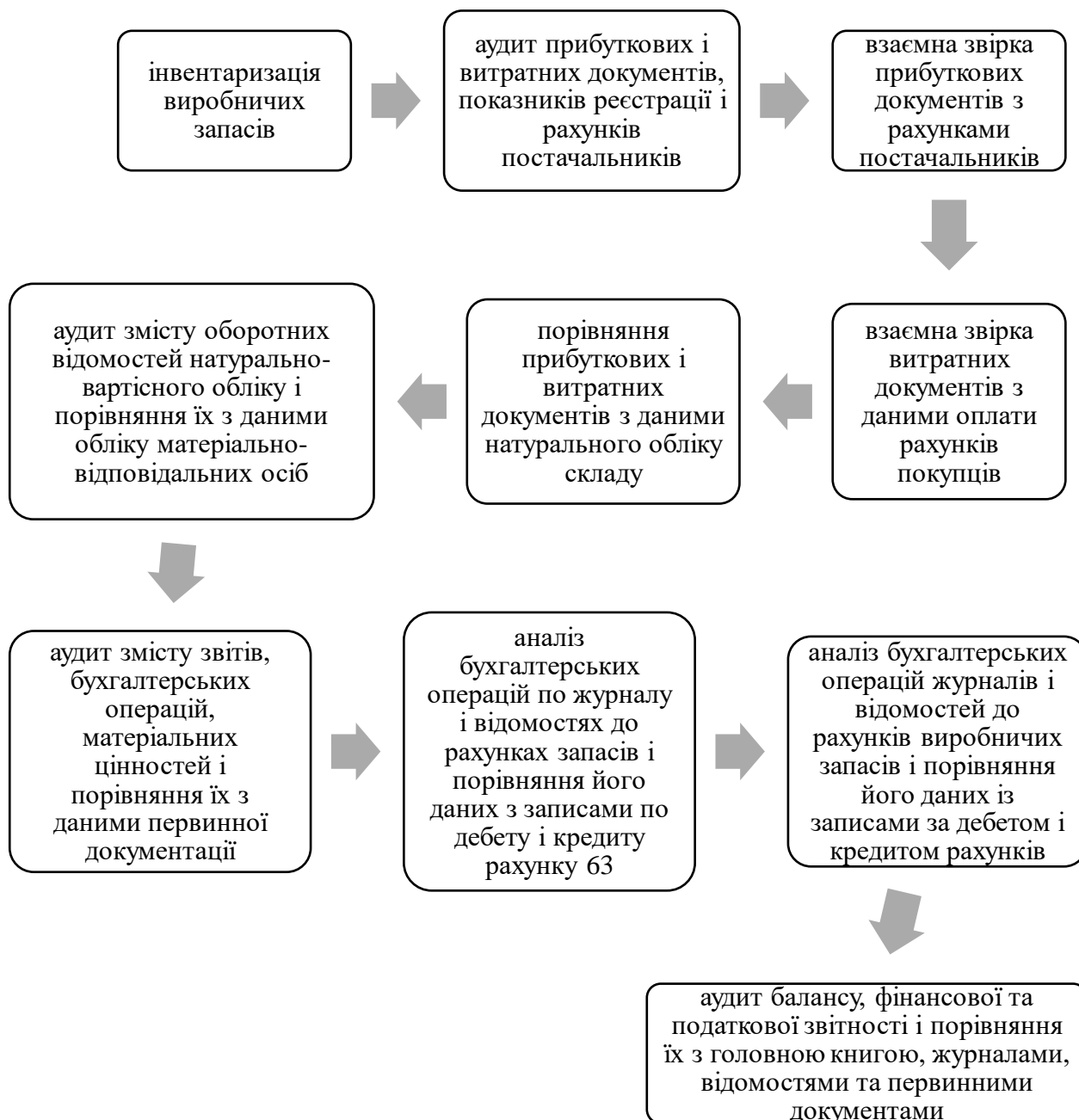
№ з/п	Етап	Особливості
1	Виявлення запасів, які мають бути переоцінені	<p>Для цього наказом керівника створюється комісія і проводиться інвентаризація запасів.</p> <p>До складу комісії входять:</p> <ul style="list-style-type: none"> — керівник установи або його заступник (голова комісії); — головний бухгалтер чи його заступник; — особа, яка є відповідальною за збереження запасів; — інші посадові особи (за рішенням керівника установи)
2	Визначення переоціненої вартості запасів	<p>Розмір уцінки запасів визначає комісія. При цьому необхідно враховувати ступінь втрати споживчих властивостей запасів, уцінка яких проводиться, а також насиченості ними ринку.</p> <p>Комісія переоцінює кожен окрему одиницю запасів, узгоджуючи її вартість із ціною, що склалася в торговельній мережі на аналогічні зразки товарів. Для визначення нової ціни комісія з проведення переоцінки може користуватися:</p> <ul style="list-style-type: none"> — рахунком або накладною на отримані аналогічні запаси; — опублікованим у засобах масової інформації прайс-листом підприємства-постачальника та інших підприємств, що випускають аналогічну продукцію; — цінами, установленими в торговельній мережі на аналогічні товари. <p>Якщо переоцінюють запаси, які на момент переоцінки зняті з виробництва і тому відсутні в торговельній мережі, їхню нову вартість встановлює сама комісія.</p> <p>У кожному наступному періоді після уцінення запасів слід проводити нову оцінку чистої вартості їх реалізації.</p> <p>За результатами переоцінки комісія складає акт довільної форми про зміну вартості запасів, який затверджується керівником установи.</p> <p>В акті зазначають:</p> <ul style="list-style-type: none"> — найменування переоцінених запасів; — їх кількість та вартість за даними бухгалтерського обліку; — нову ціну за одиницю після переоцінювання та суму різниці, яку необхідно відображати в бухгалтерському обліку
3	Відображення результатів переоцінки в обліку	<p>Порядок такого відображення залежить від того, які саме запаси уцінюються чи дооцінюються. Інформацію про зміни вартості запасів наводять у регістрах їх аналітичного обліку</p>

Додаток К
Методи оцінки виробничих запасів

Метод	Особливості методу
Ідентифікованої собівартості одиниці запасів	Передбачає визначення витрат за кожною окремою одиницею запасів. Використовується при: невеликій номенклатурі запасів, виконанні спецзамовлень і проектів, унікальній характеристиці одиниці запасу, невеликій вартості запасів, неможливій заміні іншими запасами.
Середньозваженої собівартості	Оцінка ведеться за кожною одиницею запасів діленням сумарної вартості залишку запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початку звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів. Собівартість запасів буде залежати від придбання запасів за вищою ціною наприкінці місяця. Використовується при неналежній ідентифікації та періодичній системі обліку
Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	Собівартість запасів, придбаних у першу чергу, повинна бути віднесена до запасів, що вибули у першу чергу. Використовується для: запасів у вигляді продуктів харчування (щоб уникнути збитків від псування), підприємств, які мають пільги з податку на прибуток.
Нормативних затрат	На підприємстві встановлюються нормативні облікові ціни, якими протягом місяця користуються для оцінки списання запасів. Наприкінці місяця обчислюють ціну, виходячи з фактичних витрат. Використовується на підприємствах промисловості зі складною технологією

Додаток Л

Послідовність аудиту виробничих запасів

Додаток М

Документальне оформлення надходження запасів

№ з/п	Ситуація	Первинні документи	Особливості
Надходження виробничих запасів від постачальників			
1	Виробничі запаси надійшли від постачальника або від переробника (якщо переробка сировини була на стороні)	Прибутковий ордер; ТТН зі штампом «оприбутковано»	Прибутковий ордер складається матеріально відповідальною особою в одному примірнику в день надходження цінностей на склад від постачальників. Усі графи заповнюються на підставі документа постачальника. Прибутковий ордер оформляється і в разі надходження на склад безплатно отриманих запасів Також для оприбуткування запасів можна використовувати ТТН зі штампом «оприбутковано»
2	Є розбіжності між запасами, що фактично надійшли, і даними про них у документах постачальника / запаси надійшли без документів	Акт про приймання матеріалів або комерційний акт (якщо запаси надходили залізничним транспортом); прибутковий ордер	Акт про приймання матеріалів типової складається: – за наявності розбіжностей між фактичною і заявленою в супровідних документах кількістю та якістю запасів; – під час надходження запасів без документів. Використовується для оприбуткування матеріалів, що фактично надійшли. В акті зазначаються фактично отримані запаси. Акт складається у двох примірниках, з обов'язковою участю матеріально відповідальної особи, яка приймає запаси, і представника постачальника або незацікавленої організації. Один примірник здається до бухгалтерії, а другий – до відділу постачання або юристові для направлення постачальникові претензії
Надходження давальницької сировини на переробку			
3	Запаси надійшли на давальницьку переробку	Акт про приймання матеріалів	Акт заповнюється у випадках згідно з п. 3.9 Методрекомедацій № 2. Також за витратами давальницької сировини виконавець складає Звіт для замовника (у довільній формі)
Інші випадки надходження виробничих запасів			
4	Запаси надійшли як внесок до статутного капіталу підприємства	Прибутковий ордер, акт про приймання матеріалів, ТТН	Отримання запасів як внеску до статутного капіталу, згідно з п. 3.3 Методрекомедацій № 2, оформляється одним з трьох названих документів: або прибутковий ордер, або акт про приймання матеріалів, або ТТН
5	Запаси отримані від розбирання ОЗ	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	При списанні ОЗ складається акт типової форми № ОЗ-3 або № ОЗ-4. У цьому акті зазначаються матеріали, отримані в ході розбирання об'єкта ОЗ. На підставі такого акта матеріально відповідальна особа на складі заповнює накладну-вимогу на відпуск
6	Запаси, отримані безплатно	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, акт про приймання матеріалів, прибутковий ордер, ТТН	
7	Запаси отримані від фізосіб (не СПД), торговельного підприємства, закладів ресторанного господарства	Закупівельний акт	У закупівельному акті фіксуються дата і місце складання, назва підприємства, одиниця виміру господарської операції, зміст та обсяг (кількісний і вартісний) господарської операції, посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції та правильність її оформлення, особистий підпис або інші дані, що дозволяють ідентифікувати посадову особу, яка брала участь у господарській операції (п. 3.10 Методрекомедацій № 2)
8	Запаси, отримані від фізосіб для реалізації на умовах комісії	Квитанція (типова форма № 1-ВТ), товарний ярлик (типова форма № 3-ВТ)	Надходження запасів від фізосіб для продажу на умовах комісії оформляється квитанцією і товарним ярликом, форма яких затверджена наказом Мінекономзв'язку від 08.07.97 р. № 343 [16]

Додаток Н

Запропонована форма Накладної на оприбуткування виробничих запасів

ТОВ «Орхідея»		Шляхи надходження виробничих запасів		куплені у постачальника		X
(підприємство)				куплені через підзвітних осіб		
Склад				створені власними силами		
(структурний підрозділ)				внесок до статутного капіталу		
Ідентифікаційний номер за ЄДРПОУ 77559423				безкоштовне отримання		
				обмін на подібні активи		
				обмін на неподібні активи		
				результат інвентаризації		
НАКЛАДНА НА ОПРИБУТКУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ		інші шляхи надходження				
Потрібне виділити поміткою «X»						
№ документа	Дата складання	Від кого надійшло	№ супровідного документа	Дебет		Первісна вартість, грн
				Рахунок, субрахунок	Кредит	
				Рахунок, субрахунок	Рахунок, субрахунок	
1	2	3	4	5	6	7
151	27.11.2011	ТОВ «Модерн»	99	201	631	21275,00
Номенклатурний номер	Найменування	Одиниця виміру	Кількість	Ціна за одиницю, грн	Сума, грн	Номер номенклатурної картки
1	2	3	4	5	6	7
201.011	Брус модрина 45*45 мм	м/п	26	96,00	2496,00	2
201.012	Балясина дубова пряма зрощена 40x40x950 мм	шт.	62	207,00	12834,00	1
201.013	Дюбель 6x40 мм поліпропілен 100 шт Expert Fix	уп.	22	50,00	1100,00	5
201.014	Плита OSB-3 СВІСС КРОНО 12x1250x2500 мм	шт.	10	484,50	4845,00	7
Прийняв (матеріально відповідальна особа)		_____		О.І. Жовтнева (ініціали, прізвище)		
Здав		_____		С.В. Піскун (ініціали, прізвище)		

Додаток П

Стандарт внутрішнього аудиту виробничих запасів

Мета аудиту — підтвердити законність господарських операцій щодо виробничих запасів та правильність відображення їх в обліку	
1. Планування та визначення внутрішнього аудиторського підходу до виробничих запасів	
2. Внутрішня аудиторська програма тестів з перевірки виробничих запасів	
2.1	Перевірка наявності документації по всіх господарських операціях з виробничими запасами згідно циклу обробки облікової інформації
2.2	Перевірка наявності та відповідності підписів на первинних документах з обліку виробничих запасів
2.3	Перевірка наявності всіх необхідних реквізитів в первинних документах з обліку виробничих запасів
2.4	Перевірка повноти закріплення виробничих запасів за матеріально-відповідальними особами
2.5	Наявність договорів про повну матеріальну відповідальність
2.6	Наявність наказу на призначення інвентаризаційної комісії підприємства
2.7	Перевірка: чи проводиться інвентаризація виробничих запасів у визначених законодавством випадках
2.8	Вибіркова інвентаризація виробничих запасів
2.9	Перевірка наявності виробничих запасів, які не використовуються на підприємстві
3. Завдання внутрішньої аудиторської перевірки виробничих запасів	
3.1	Встановити правильність віднесення активів підприємства до запасів згідно з П(С)БО 9 «Запаси»
3.2	Встановити забезпечення зберігання виробничих запасів і дотримання встановлених нормативів їх використання
3.3	Встановити дотримання основного принципу ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності
3.4	Встановити правильність визначення первісної (історичної) або чистої вартості реалізації виробничих запасів
3.5	Встановити повноту та правильність відображення в бухгалтерському обліку надходження виробничих запасів за їх напрямками
3.6	Встановити доцільність вибору підприємством методу списання виробничих запасів на витрати підприємства
3.7	Встановити правильність визначення вартості виробничих запасів, що вибули, за вибраним підприємством методом оцінки
3.8	Встановити правильність і повноту відображення в обліку господарських операцій з вибуття виробничих запасів
4. Джерела інформації для внутрішньої аудиторської перевірки виробничих запасів	
4.1	Наказ про облікову політику
4.2	Первинні документи з обліку виробничих запасів
4.3	Облікові регістри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку виробничих запасів
4.4	Акти і довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати перевірки виробничих запасів

Продовження додатку П

4.5	Звітність (Баланс (ф. № 1), примітки до фінансової звітності (ф. № 5))
5. Послідовність проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів	
5.1	встановлення забезпечення підприємства нормативними документами щодо прийому, обліку, зберігання й відпуску виробничих запасів
5.2	підготовча робота для проведення перевірки запасів (розробка програми внутрішньої аудиторської перевірки виробничих запасів)
5.3	ознайомлення з формою ведення обліку, з документообігом і процедурами обліку виробничих запасів
5.4	перевірка повноти виправлення помилок, що були виявлені попередньою перевіркою
5.5	встановлення правильності віднесення активів до виробничих запасів
5.6	забезпечення зберігання виробничих запасів
5.7	встановлення дотримання встановленого П(С)БО 9 порядку визначення первісної (історичної) або чистої вартості виробничих запасів
5.8	перевірка правильності та повноти відображення в бухгалтерському обліку надходження та вибуття виробничих запасів
5.9	правильність розподілу малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП) за групами
5.10	встановлення відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку
5.11	повнота й достовірність відображення даних про наявність і рух виробничих запасів у звітності
6. Завершальний етап внутрішнього аудиту виробничих запасів	

Додаток Р

Запропонований тест діагностики системи управління запасами при
виконанні аудиту виробничих запасів

№	Фактор впливу на ефективність системи управління запасами	Відповідь	
		Так	Ні
1.	Чи існує чіткий графік руху запасів від укладення договору до отримання грошей за готову продукцію?		
2.	Чи існує невідповідність (відхилення) виробничої програми та фактичних даних?		
3.	Чи пов'язані між собою план виробництва та портфель замовлень?		
4.	Чи порушується договірна дисципліна?		
5.	Як здійснюється нормування виробничих запасів?		
6.	Чи визначена структура запасів?		
7.	Як ведеться складське господарство?		
8.	Чи проводиться оперативний аналіз складських запасів?		
9.	Яка система обліку запасів використовується?		
10.	Чи існують на підприємстві єдині стандарти збору, накопичення та обробки інформації?		
11.	Чи існує на підприємстві оперативна система надання відповідним службам первісної інформації про стан залишків запасів на складі?		
12.	Чи скоординовані дії структурних підрозділів підприємства?		
13.	Чи існує можливість регулярного моніторингу динаміки поточного використання та складських залишків підприємства?		
14.	Чи існує можливість проведення коригування даних про резервний запас та своєчасного прийняття рішення?		
15.	Наскільки синхронні показники оборотності?		
16.	В якому співвідношенні існують системні та безсистемні відхилення?		
17.	Чи проводиться фінансовий аналіз на підприємстві?		
18.	Існування єдиної бази даних на підприємстві?		
19.	Які математичні методи використовується для обробки інформації?		
20.	Чи аналізуються витрати на утримання та поповнення запасів?		
21.	Оцінити темп зростання запасів у порівнянні до темпу зростання попиту?		
22.	Чи існує можливість функціонування підприємства в умовах відсутності запасів або їх мінімальній величині?		
23.	Чи існує можливість розрахунку інтенсивності витрачання в натуральному вимірі за день, періодів постачання в днях, достатності складських запасів в днях, резервних запасів в днях?		

Додаток С

Рекомендований план внутрішнього аудиту виробничих запасів

Етапи контролю	Процедури контролю	ПІБ перевіряючого	Термін перевірки
Попередній	Аналіз запасів		
	Планування запасів		
Основний	Перевірка положень облікової політики в частині виробничих запасів		
	Перевірка наявності виробничих запасів та їх класифікацію		
	Перевірка складського господарства		
	Аудит операцій з вибуття виробничих запасів		
	Аудит операцій з надходження виробничих запасів		
	Перевірка правильності оцінки виробничих запасів		
	Перевірка відповідності даних обліку і звітності виробничих запасів		
Заключний	Надання рекомендацій за результатами внутрішнього контролю		

Додаток Т

Запропонована програма проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів

№ з/п	Стадія проведення	Аудиторські процедури
1	Перевірка організації контролю та документального оформлення операцій з запасами	<p>1. Перевірка відповідності даних аналітичного обліку даним синтетичного обліку, даним фінансової звітності та Головної книги підприємства.</p> <p>2. Перевірка фактичної наявності запасів.</p> <p>3. Перевірка організації складського господарства та стану збереження запасів.</p> <p>4. Перевірка повноти оприбуткування запасів та наявність документів, що підтверджують їх придбання.</p> <p>5. Перевірка організації за зберіганням, використанням та погашенням довіреностей:</p> <ul style="list-style-type: none"> - звірка за прибутковими документами, чи не траплялися випадки передачі довіреностей іншим особам, змін в назвах постачальників чи покупців; - звірка даних графі «Відмітка про використання довіреностей» журналу-обліку довіреностей форми М-3 з даними первинних документів з прибуткування запасів на склад; - перевірка своєчасної здачі до бухгалтерії невикористаних довіреностей в даному періоді.
2	Перевірка організації та оформлення документації порядку надходження та списання виробничих запасів	<p>1. Звірка правильності оформлення надходження та списання запасів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - звірка даних первинних документів із записами карток складського обліку; - взаємна звірка даних матеріального звіту з даними накладних, рахунків-фактур, лімітно-забірних карт; - перевірка кореспонденції рахунків з відпускання запасів у Головній книзі підприємства. <p>2. Перевірка законності списання запасів при втратах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - перевірка правильності застосування норм природного убутку; - дотримання встановленого порядку документального оформлення списання запасів. <p>3. Перевірка дотримання лімітів з відпуску запасів.</p> <p>4. Вивчення стану матеріальної відповідальності за збитки, надані підприємству, перевірка наявності договору про матеріальну відповідальність.</p> <p>5. Перевірка своєчасності пред'явлення претензій за кількістю та якістю запасів</p>

3	Перевірка достовірності та правильності відображення в обліку інформації про запаси	<p>1. Перевірка достовірності інформації про запаси, що відображаються в примітках до річної фінансової звітності (ф. №5) згідно з нормами П(с)БО 9.</p> <p>2. Перевірка правильності визнання запасів активами підприємств згідно П(с)БО 9:</p> <ul style="list-style-type: none"> - чи існує ймовірність, що підприємство отримує економічні вигоди, пов'язані з використанням запасів; - чи достовірно відбувається визначення вартості запасів. <p>3. Перевірка правильності визначення первісної вартості запасів при їх придбанні чи виготовленні, на підставі яких документів відбувається визначення справедливої вартості запасів.</p> <p>4. Перевірка правильності відображення в обліку операцій з списання запасів.</p> <p>5. Перевірка, який саме з методів оцінки запасів при відпуску їх у виробництво, на продаж чи інше вибуття застосовується на підприємстві згідно наказу про облікову політику та фактичних даних.</p>
4	Перевірка правильності відображення інформації про запаси в фінансовій звітності	<p>1. Перевірка правильності відображення в бухгалтерському обліку одиниці обліку запасів.</p> <p>2. Перевірка достовірності даних за залишками запасів у фінансовій звітності, а саме: правильність відображення запасів за однією з найменших оцінок: первинною вартістю або вартістю чистої реалізації запасів.</p>
5	Формування реєстрів виявлених порушень	<p>1. Виявлення помилок в організації обліку виробничих запасів підприємства.</p> <p>2. Складання аудиторського звіту</p>

Додаток У

Робочий документ аудитора. Порівняння даних документів з оприбуткування виробничих запасів та платіжних вимог постачальників

Номер і дата платіжної вимоги	Постачальник	Назви матеріалу	Ціна, грн	За платіжною вимогою		За документами складу		Різниця	
				кількість	Сума, грн	кількість	Сума, грн	кількість	Сума, грн
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11.12.2020	ТОВ «Цеглинка»	Облицювальна цегла	10,22 грн/шт	5 000 шт	51 100	4990 шт	50997,8	10 шт	102,2
15.12.2020	ТОВ «Керамфорт»	Бруківка Габро 10x10x5 колота	1700 грн/т	3 т	5100	2,7 т	4590	0,3 т	510,00
20.12.2020	ТОВ «Епіцентр»	Цемент Івано-Франківський ПЦ-500, 25 кг	95 грн/уп.	600 уп.	57000	564 уп	53580	6 уп.	570,00

Робочий документ. Перевірка первинних документів з ведення складського обліку виробничих запасів

Первинний документ								Примітка
Назва	Од.вим.	Залишок на початок	Надходження	Вибуття	Залишок на кінець	Ліміт	Зайві (нестача)	
Облицювальна цегла	шт.	20	5000	4967	53	50	+3	
Бруківка Габро 10x10x5 колота	т	0,1	3	1	2,1	2	+0,1	
Цемент Івано-Франківський ПЦ-500, 25 кг	уп.	14	600	444	170	180	-10	

Робочий документ. Перевірка первинних документів з надходження виробничих запасів

Наявність основних реквізитів у первинному документі								Примітки
Назва	№	Дата	Кількість	Ціна	Сума, грн	Підпис	Печатка	
Бензин А-95	2166	23.12.2020	120 л	33,20	3984,00	Смірнов		
Бензин А-92	2167	23.12.2020	140 л	32,49	4548,6	Смірнов		
Дизельне паливо	2168	24.12.2020	147 л	32,07	4714,29	Смірнов		
Газ автомобільний	2169	25.12.2020	100 л	18,99	1899	Смірнов		

Робочий документ. Перевірка правильності оформлення первинних документів з відпуску виробничих запасів

Первинний документ						Примітки
Назва	№	Дата	Кількість	Відпустив	Прийняв	
Бензин А-95	2525	04.01.2021	20 л	Смірнов	Олесенко	
Бензин А-92	2526	05.01.2021	6 л	Смірнов	Шиворонов	
Дизельне паливо	2527	06.01.2021	17 л	Смірнов	Денисенко	
Газ автомобільний	2528	15.01.2021	30 л	Смірнов	Окименко	